

SLEKT OG DATA

MEDLEMSBLAD FOR SLEKT OG DATA

| ÅRGANG | 32 | NR. 3 | 2021 |

TEMA:

Historiens skyggeside

Drapssaker

Utroskap

Ukjente fedre

MEDLEMSBLAD

for Slekt og Data.
Utkommer med
4 nummer pr. år

ABONNEMENT

for bibliotek og liknende
institusjoner kan tegnes
for kr 550,- pr. år.

ANNONSER

Lina Bjelland Myrvoll

E-POST:

generalsekretar@slektogdata.no

TLF.: 22 42 24 00

SLEKT OG DATA

POST/BESØKSADRESSE:

Øvre Slottsgate 2B,
0157 Oslo

TLF.: 22 42 24 00

www.slektogdata.no

REDAKTØR

Lina Bjelland Myrvoll

E-POST:

generalsekretar@slektogdata.no

REDAKSJONSLEDER

Knut Sørhusbakken

E-POST:

redaksjonsleder@slektogdata.no

OPPLAG

8800

DESIGN OG LAYOUT

Morten Hernæs

07 Media

TRYKK

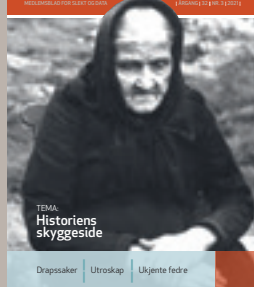
07 Media

TRYKT
I NORGE
NO - 1470

ISSN 0803-0510

SLEKT OG DATA

INNHold

LEDER

- 3** Hemmelighold
av skyggesider

DET STORE INTERVJUET

- 4** HEIDI SITARA FJELDVIK:
Den treffsikre
DNA-detektiven

TEMA HISTORIENS SKYGGESIDE

- 8** Ingen dans på roser
12 Landhandlermordet
16 Gåten om den
svenske skredderen
20 Sanninga vi
aldri snakka om
24 Halvbrødrene
Halvor og Halvor
28 Oldefar sin
ukjente historie
32 'Gamlejordmora'
med et hjerte av gull
36 'Avslørt' av
Digitalarkivet:
Min oldemors
hemmelighet
39 Det bestemor
ikke fortalte
42 Matrosdrapet
i Hamburg
44 Barneoppdragelse
anno 1865

FORSIDEN

Portrett av en eldre
kvinne i Rogaland i 1939.

FOTO: NINA GROSTØL /
NORSK FOLKEMUSEUM

4

8

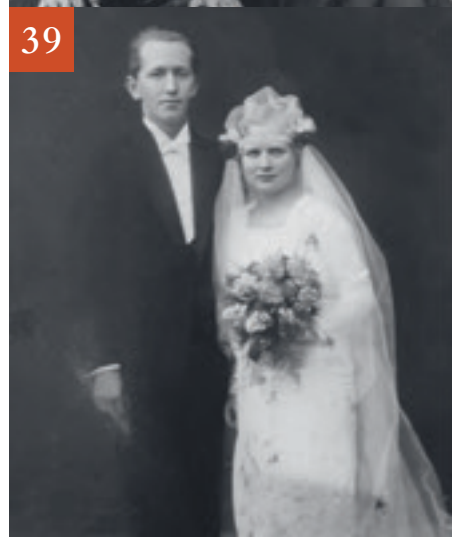

588. Grøterud Ole Olsen
f. 28 83 i Andel - 29-IX-28.

20

39

Hemmelighold av skyggesider

Har du funnet ut at din oldefar ikke var din biologiske oldefar likevel? Var ei av grandtantene dine såkalt «tyskertøs»? Eller var tippoldeforeldrene dine mye fattigere enn det som er blitt fortalt?

Mange har nok i letingen sin kommet over noe som det ikke ble snakket om i familien.

Å spore opp de skjulte historiene i slektsforskningen kan være svært interessant og spennende for noen, men veldig følsomt og vanskelig for andre.

Dette er viktig å ha med seg i tankene når det søkes etter hemmeligheter i slekten som man vil bevare for ettertiden.

Våre forfedre ønsket nok ikke at alt skulle formidles videre til sine etterkommere, særlig sett med datidens øyne. Som kjent var det lite som skulle til før man kom på siden av samfunnet, og at det ble snakket om dette på bygda.

I høstens utgave av bladet kan du blant annet lese om andre medlemmer som har funnet oppsiktsvekkende historier om slekten sin, og hvordan de kom frem til dette. Her får du et innsyn i drapssaker, utroskap, fattigdom, sykdom og dødsfall, ukjente fedre og familiekonflikter – for å nevne noe.

Artiklene er spennende, informerende og tankevekkende lesning, og jeg håper du blir inspirert til å forske på dine egne hemmeligheter fra historiens skyggeside.

Heidi Ringrød

LEDER I SLEKT OG DATA

// Å spore opp de skjulte historiene i slektsforskningen kan være svært interessant og spennende for noen, men veldig følsomt og vanskelig for andre. //

Den treffsikre DNA-detektiven

■ KNUST SØRHUSBAKKEN

– Jeg elsker å dykke ned i problemer med masse utfordringer! sier Heidi Sitara Fjeldvig, som de siste årene gladelig har hjulpet folk å finne sine røtter ved bruk av DNA-testing. Hobbyen er blitt en lidenskap.

Fjeldvig bruker noen timer på DNA-arbeidet hver dag. FOTO: PRIVAT

Hvem er min far? Har jeg noen ukjente slektninger? Hva er min etniske opprinnelse?

Folk tar stadig kontakt med den Oslo-bosatte kristiansunderen om hun kan bistå med å finne ut hvor de kommer fra. Akkurat nå jobber hun med fem saker, men har rundt 20 uløste historier på listen.

– Noen timer går med til dette hver dag, og arbeidet gjør jeg som oftest gratis, men tar gjerne litt betalt for enkelte oppdrag dersom kundene ønsker å bli prioritert og oppgaven er tidkrevende. For meg er det ofte motivasjon nok at gåtene blir løst, og at de jeg hjelper blir glade og tilfredse, sier Fjeldvig.

NYSGJERRIG AV NATUR

Interessen for slektsforskning har alltid vært der. Etter at hun ble pensjonist for to år siden, har hun rendyrket hobbyen – fra først å forske på egen slekt, til etter hvert å bistå andre. I tillegg holder hun blant annet fysiske og digitale DNA-kurs og administrerer Facebook-gruppene «Vi som slektsforsker med DNA» og «DNA-detektiven».

Heidi Sitara Fjeldvig har også arrangert flere webinarer for Slekt og Datas medlemmer, og setter stor pris på alle gode tilbakemeldinger.

– De ulike kursene er rettet mot de som ønsker en ren innføring i DNA, til de som er mer erfarne. Det viktigste er at man har lyst til å lære om dette. Etterpå får jeg ofte mange henvendelser fra folk som takker for et opplysende foredrag og som ønsker hjelp til å komme seg videre i letingen sin. Responsen er overveldende synes jeg, sier hun takknemlig.

Selv har detektiven alltid vært nysgjerrig på å finne ut hvordan ting henger sammen – på hvilke måter ulike ledetråder kan resultere i en endelig løsning. Da hun begynte med slektsforskning på 1980-tallet, opplevde hun plutselig å gå fra å ha en liten slekt, til å spore opp et stort antall slektninger.

– Jeg var også en av de første i landet som registrerte et slektstre på en PC, allerede på 80-tallet da jeg programmerte et system som kunne gjøre dette, sier hun, som har utdanning innen IT og har jobbet med IT for ulike arbeidsgivere i hele sin yrkeskarriere. Siste arbeidsplass var for øvrig i Politidirektoratet, der hun hadde ansvar for risikovurdering og kvalitetssikring av de store investeringsprosjektene og programmene i politiets portefølje. Hun har blant annet kvalitetssikret prosjekter som Nasjonal pass og ID-kort og grensesystemer.

Heidi Sitara Fjeldvig, alias DNA-detektiven. FOTO: PRIVAT

HVORFOR DNA?

At Fjeldvig skulle få sin spesialkompetanse i DNA var tilfeldig. Da hun satt i styret i Slekt og Data i 2013 skulle det arrangeres tillitsmannskonferanse, der et av innleggene skulle handle om bruk av DNA i slektsforskning. Ettersom det var mangel på tilgang på foredragsholder om temaet, tok hun på seg ansvaret om å holde foredraget selv:

– Hvor vanskelig kunne det være da? Jeg måtte jo lese meg opp på det, men det ble starten på et veldig spennende og nytt kunnskapsområde for meg.

– Ønsket etter å lære noe nytt har alltid vært der, og etter hvert ble jeg bitt av basillen. Tenk på alle mulighetene som DNA-testing tilbyr! sier 65-åringen engasjert i Teams-intervjuet.

Hun påpeker at DNA-testing er svært pålitelig da den kan bekrefte eller avkrefte den tradisjonelle slektsforskningen på ulike vis. Testingen kan også brukes til å finne nålevende slektninger, samt bidra til å oppklare uklarheter om hvor slekten din kommer fra og avsløre eventuelle feil i treet ditt.

– Tradisjonelle kilder kan ofte inneholde feil, da menn kunne for eksempel luge på seg farskap eller mor kunne oppgi tjenestekaren som far i stedet for husbonden. Ettersom DNA er arvematerialet vårt og oppskriften på hvem vi er, vil resultatene alltid være sanne. Samtidig skal man vite hva en gjør, og brukes det riktig er det et verdifullt supplement til den tradisjonelle slektsforskningen, sier Fjeldvig, og legger til at DNA-testing blir stadig mer populært blant slektsforskere.

// Ønsket etter å lære noe nytt har alltid vært der, og etter hvert ble jeg bitt av basillen. Tenk på alle mulighetene som DNA-testing tilbyr! //

I hovedsak er det tre DNA-tester som kan tas; Y-DNA, mtDNA (mitokondrie DNA) og autosomalt DNA. De to første hjelper deg med å finne slektninger, men også å spore opp fars- eller morslinjer direkte bakover i tid, faktisk i tusenvis av år. Den autosomale testen kan derimot kun brukes innen fem til sju generasjoner. Du får opp en liste over andre i Norge og ellers i verden som har testet seg, som kalles matcher, og som har felles segmenter av DNA-et som er det samme som ditt eget. På den måten kan man blant annet finne ukjente slektninger.

Selskapet Family Tree DNA tilbyr alle de tre testene, mens MyHeritage og Ancestry DNA tilbyr autosomal test.

MÅ TENKES NØYE IGJENNOM

Ønsker du å begi deg ut på dette, må du først vurdere hvilke etiske, moralske og personlige konsekvenser testingen eventuelt kan få – både for din egen del, men også ovenfor de andre du tester for å få svar på det du lurar på. Fjeldvig er veldig opptatt av at man skal være klar over at testing også kan føre til flere typer ulike dilemmaer, og du bør helst ha tenkt gjennom hvordan du skal håndtere dette før du går i gang.

Kanskje faren din ikke er din biologiske far likevel? Visste du ikke at du var adoptert? Eller at du egentlig er et donorbarn? Hvis søsteren din bare er din halvsøster, hva gjør du hvis du oppdager noe slikt?

DNA-detektiven forteller at den oppsporede familien ikke alltid er like begeistret for at en fremmed slektning plutselig har funnet dem.

– Nylig lyktes vi med å finne en tysk soldat som fikk barn i Norge under krigen. Han døde før vi fikk sporet ham opp, men vi fikk kontakt med familien hans. Kona hans var sjokkert over dette, hun hadde jo ikke hørt noe om dette ukjente barnet, sier Fjeldvig, som selv kan flytende tysk, noe som er en stor fordel i letingen.

De fleste sakene ender imidlertid med en positiv opplevelse for alle parter.

“ I begynnelsen blir det litt som å dra på fisketur for å håpe på napp. Etter hvert som flere og flere tester seg, blir sannsynligheten større for å få matcher. ”

– For eksempel fant vi en ukjent far i USA. Faren var død, men familien hans ble overlykkelige da de fikk vite at de hadde en slektning i Norge, sier hun.

TÅLMODIG REISE

Oppdragene hun tar på seg handler som oftest om å finne donorfedre, ukjente fedre i Norge og fedre til krigsbarn i Tyskland. Hvor lang tid det tar å løse de ulike sakene kan variere i alt fra en måned til flere år. Det avhenger av oppgavens kompleksitet og hvor godt grunnlaget er.

Først får Fjeldvig vite hva saken dreier seg om, selve historien og hva man ønsker svar på. Deretter stiller hun flere relevante spørsmål for å komme ordentlig i dybden. Hva vet mor? Når og hvordan skjedde det? Bodde de i samme by? Hva var dialekten hans?

– Hvis det handler om å finne en ukjent far, blir svaret mye lettere å løse hvis mor kan teste seg, hvis muligheten er der og ønsket hennes er til stede. Jo flere som tester seg, jo bedre er det. Derfor er det lurt å DNA-teste andre slektninger også.

– De ulike testene sendes deretter inn til det selskapet du har kjøpt testen hos. Når testen er ferdig analysert får man som regel to svar: en liste med andre som har testet seg, som har segmenter av felles DNA med deg, og forslag på hvordan man er i slekt med disse, samt en etnisitetsberegning. Man må merke seg at det siste handler om hvilke folkegrupper i verden dine forfedre kan ha tilhørt for opptil for 2000 år siden. Det handler altså ikke nødvendigvis om hvor dine nærmeste slektninger eller aner kommer fra. Noen ganger har vi funnet

UKJENT FAR / BESTEFAR / OLDEFAR

- Det er mulig å finne ukjente aner, men visse forutsetninger må være tilstede
- Man må ha tilgang til noen som har felles DNA fra med den du leter etter (slektning)
- Du kan få overraskelser!!
- Viktig å vurdere konsekvenser: etisk, moralsk og personlige

► Spør alltid de du tester om de ønsker å vite dersom du finner noe som er ukjent

Kidnappet i Colombia – havnet på Klosteret

Det store utfordringen

Et tabubelagt tema at mor var utro

Far og sønn møtte hverandre for første gang etter 73 år

Fjeldvig holder webinar «DNA i slektsforskning for nybegynnere» i 2020. FOTO: SKJERMDUMP

svarene vi ønsker oss, mens andre ganger må en bruke lengre tid, og kanskje teste flere slektninger for å finne endelige svar. Man starter bredt med mange aktuelle navn, og så snevrer en inn etter hvert. Det er viktig å ikke ta for raske konklusjoner, poengterer nordmøringen.

Blant de mange sakene Heidi Sitara Fjeldvig har jobbet med, er det særlig én som skilte seg veldig ut.

– Vi fant ut at bestefaren var far til nesten alle barnebarna. Mistanken var der fra før, men det er klart at slike historier gjør inntrykk, sier Fjeldvig, som også var med på TV 2-programmet *Norge bak fasaden* tidligere i år i forbindelse med leting etter en donorfar. Da var DNA-testing med på å bekrefte det man hadde kommet frem til via de mer tradisjonelle metodene.

NYSGJERRIG PÅ DNA-TESTING?

Er du nybegynner og synes at DNA-testing høres spennende ut? Da anbefaler Fjeldvig at du først går for en autosomal test, ettersom den krever minst forkunnskaper og med størst sannsynlighet vil gi deg matcher. Alle de ulike testene kan enkelt gjøres hjemme, før prøven deretter sendes til selskapet du bestilte den fra.

Vi anbefaler at man tester seg hos Family Tree DNA av rent praktiske årsaker, blant annet fordi det er det eneste selskapet der du kan utvide analysen til også å få analysert Y-DNA og mtDNA uten at en må sende inn en ny prøve. Når testen er ferdig analysert på Family Tree DNA, kan man overføre resultatet til deriblant MyHeritage uten at det må sendes inn en ny prøve.

Har du mye slekt i USA eller Tyskland, anbefaler vi også å teste seg på Ancestry.com, da de har den største

basen med personer som har testet seg i USA og resten av verden.

– I begynnelsen blir det litt som å dra på fisketur for å håpe på napp. Etter hvert som flere og flere tester seg, blir sannsynligheten større for å få matcher. Familien min har sannsynligvis bodd i Norge siden vikingtiden, så jeg har tusenvis av matcher. Andre igjen kan oppleve å ikke få noen, fordi de stammer fra et land der DNA-testing er mindre vanlig og derfor har få personer i treffdatabasen.

– Det kan også være at mange av slektingene dine har testet seg i et av de andre selskapene, og ikke i det du har testet deg gjennom. Derfor er det beste å ha testen sin liggende i flere baser, da det er størst sjanse for å finne matcher, sier Fjeldvig.

KONTAKT DNA-DETEKTIVEN

Uavhengig av om dine forkunnskaper om DNA er gode eller ikke, er det bare å ta kontakt med DNA-detekteren. Det viktigste er at du ønsker å sette av tid til arbeidet, samt er tålmodig.

– Se gjerne webinarne mine, meld deg på kurs og kikk på problemstillingene som stilles i Facebook-gruppen «Vi som slektsforsker med DNA». Forstår du hva DNA handler om, samt gjør litt egeninnsats, gagnar det også meg. Det er alltid moro med nye oppdrag! avslutter hun.

Ta gjerne kontakt med Fjeldvig på epostadressen heidi@dna-detekteren.no eller besøk nettsiden hennes for mer info (den er under oppbygging, men vil få mer innhold etter hvert). På Slekt og Datas nettside finner du de alltid tilgjengelige webinarne, samt artiklene som omhandler DNA-testing.

Ingen dans på roser

Å opprettholde en fasade ble sett på som vesentlig for ikke å bli utstøtt fra samfunnet. Hva har forfedrene holdt hemmelig for oss etterkommere, og hvorfor? Og hvilke kilder kan brukes for å finne svar på noe man ikke snakket om?

■ KNUST SØRHUSBAKKEN

«Brudd på normen», er det første Chris Nyborg, historiker og rådgiver ved Norsk lokalhistorisk institutt ved Nasjonalbiblioteket, tenker på når det kommer til hva som menes med historiens skyggeside i denne sammenhengen.

Før han utdyper:

– Ingen ønsket å havne utenfor det gode selskap. Mye var knyttet til skam, som i dag er et begrep vi er på vei bort fra. Mangelen på åpenhet gjorde at det var lite normbrudd som skulle til. Noe man i dag ikke bryr seg om, kunne føre til straff og utstøting fra samfunnet før i tiden – samtidig kunne det være negative ting som også er betent i dagens samfunn.

– Mange slektsforskere får ofte et sjokk når de kommer over disse ubehagelighetene, da en del tror at «alt var bedre før». Så feil kan man ta – livet var ikke bare rosenrødt, sier Nyborg, som også har holdt flere webinarer for Slegt og Data det siste halvannet året.

Historiker Chris Nyborg. FOTO: GORM K. GAARE

FAMILIELIV OG FATTIGDOM

Historikeren lister opp seks grupper som har de mest kjente eksemplene på noe man ikke snakket om: Normbrudd i familielivet, fattigdom, krig, reisende, sykdom og skeivhet.

– Normbrudd i familielivet gjelder for eksempel barn født utenfor ekteskap, skilsmisser ved dom, utroskap og alkoholisme.

Når det gjelder begrepet «uekte barn» er det viktig for oss etterkommere å huske på at alle har vært ungdom en gang, og at det ikke var vanlig å anskaffe prevensjon

før krigen. Forfedrene våre skal ikke dømmes for dette, sier han i Teams-intervjuet.

Den andre gruppen er fattigdom. I tillegg til at det var vanskelig i seg selv, ble det også sett på som skamfullt – å få hjelp av Fattigvesenet var ikke noe en ønsket å gå ut med.

– Dårlig råd kunne også medføre at forbrytelse, prostitusjon eller å trøstedrikke alkohol ble sett på som eneste utvei. Man risikerte også at barna ble satt bort. Husk at stjeling før i tiden ofte skyldtes dårlige levekår,

// Mange slektsforskere får ofte et sjokk når de kommer over disse ubehagelighetene, da en del tror at «alt var bedre før». Så feil kan man ta – livet var ikke bare rosenrødt. //

◀ Mange barn ble født utenfor ekteskap. Kanskje gjelder det også noen av disse?

FOTO: AKSEL STORVIK / HELGELAND MUSEUM

SYKDOM OG SKEIVHET

På samme måte som barn født utenfor ekteskap ble kalt lausunge, ble utviklingshemmede kalt åndssvake. Var man psykisk syk, kunne stempler som tomsing, idiot, halvidiot eller sinnssyk være helt vanlig å få på seg i folketellinger.

– Som på de fleste områder er også holdningene til mental helse blitt mye bedre i dag enn tilfellet var før. Når det gjaldt utviklingshemmede barn ble de ofte værende hjemme eller satt bort, da de ikke kunne jobbe fra tidlig alder som andre jevnaldrende. Det var ikke mye rom for mangfold den gangen, normen var veldig trang.

– Barn som i dag sliter med lærevansker kunne for eksempel før i tiden fått idiotstemplet på seg. I dagens samfunn finnes det ikke lenger spesialskoler, da man heller kan tilrettelegge undervisningen for de det gjelder på samme skole. Forståelsen er en helt annen, sier han.

Homofili har også en vesentlig større aksept i dag enn tidligere. Legningen var tabubelagt og straffbart i landet frem til opphevingen i 1972. Fra 2017 kunne to personer av samme kjønn gifte seg i kirken.

– For eksempel var det to kvinner som giftet seg med hverandre i 1782 i Drammen, der den ene levde og definerte seg selv som mann. Ubehagelige rykter kunne også gå når noen bodde alene, eller hvis menn opptrådte feminint. Normen var at de heller giftet seg med en av det motsatte kjønn, slik at de opprettholdt fasaden, sier Nyborg, og legger til at trolig langt flere var homofile enn det man tror, uten at det nødvendigvis kom frem.

ikke fordi de var onde. Selv det minste tyveriet ble slått hardt ned på, og gjorde ikke saken bedre for den straffede i så måte, påpeker Nyborg.

KRIG OG REISENDE

Mye skulle også holdes hemmelig når det gjaldt omstendigheter rundt andre verdenskrig.

– Dette er kjente eksempler som blant annet NS-tilhengere, frontkjempere, tyskerjenter, NS-barn og etterkommeres belastning tilknyttet dette. Mange som opplevde krigen lever også ennå, og dette oppleves fortsatt som et nært og betent tema for flere parter, sier han.

En annen gruppe som det ble snakket lite om var de reisende, og følelsen av å ikke være en del av det etnisk norske flertallssamfunnet.

– Vi kan nevne tatere/romanifolk, sigøynere, jøder, samer, kvener og skogfinner. Noen kjente på stolthet, mange ikke. Det var ikke bare gode holdninger til disse gruppene. Også for etterkommere var det ikke alltid enkelt å vite at man hadde et annet opphav enn de fleste andre, sier historikeren.

Fattige i matkø i 1913. FOTO: ANDERS BEER WILSE / OSLO MUSEUM

GÅ LØS PÅ SKYGGESIDENE

Historikeren poengterer at dagens velferdssamfunn har ført til at det er vanskeligere å falle helt utenfor enn tidligere – i tillegg er det mer fokus på å behandle og hjelpe, i stedet for å straffe. Særlig fra 1970-tallet ble synet på ulike skambelagte temaer endret til en gradvis større forståelse.

Hvis du kvier deg for å utforske skyggesider i slekten, har Nyborg et klart råd:

– Ta tak i det og ikke la skamfølelsen ødelegge. Dette er en inngang til å forstå menneskene som har levd før deg. Fortielse hjelper sjeldent, vær tøff nok til å se også på disse sakene.

– Vis forståelse for at livet ikke bare var enkelt, og ikke slutt å grave selv om du skulle komme over en skambelagt handling. Ikke la det bli belastende for slekten og deg selv. Mye bar som kjent preg av sosiale omstendigheter, og det går ikke videre i genene, sier han.

“ Vis forståelse for at livet ikke bare var enkelt, og ikke slutt å grave selv om du skulle komme over en skambelagt handling. ”

De som brøt normene, har dessuten etterlatt seg mer kildemateriale enn andre.

– Har du forfedre som for eksempel har sonet i fengsel, kan en spore opp mye verdifull informasjon i fangeprotoller. Ofte beskrev de barndommen sin, der også foreldre og søsken ble nevnt. Folk som ikke har skilt seg ut finner vi ofte bare igjen i folketellinger osv., påpeker han.

En gruppe reisende med hest og vogn, ca. 1920–1940. FOTO: UKJENT / RIKSARKIVET

Pasient i senga, ca. 1900–1920: FOTO: SEVERIN WORM-PETERSEN / NORSK TEKNISK MUSEUM

KILDER TIL SKAMBELAGTE GRUPPER

Det finnes flere kilder til de seks gruppene normbrudd i familielivet, fattigdom, krig, reisende, sykdom og skeivhet – noe kan enkelt spores opp, mens annet tar lengre tid å finne frem.

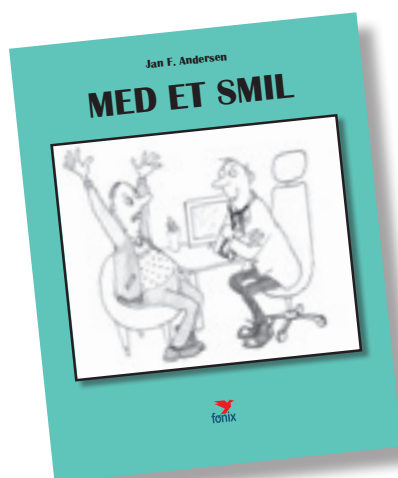
Mye står i folketellinger og kirkebøker blant annet angående familieforhold, uekte barn, etnisitet, sykdommer og funksjonsnedsettelse. I skoleprotokoller står det om barnet eventuelt hadde lærevansker. Psykisk syke personer finner du i pasientjournaler i arkiver etter behandlingsinstitusjoner.

Personer med dårlige levekår kan du finne i Fattigvesenets arkiver. Har noen i slekten blitt dømt for noe, vil aviser på Nasjonalbiblioteket være et lurt sted å lete, det samme i retts- og fangeprotokoller. Fra slutten av 1800-tallet begynte også homofile å dukke opp i straffe-

saker – disse finnes i politikammerets arkiv og i ulike domsprotokoller i statsarkivene.

Alle som begikk krigsforbrytelser i Norge, var medlemmer av Nasjonal Samling, gikk inn i organisasjoner underlagt partiet eller bisto tysk politi og etterretning, fikk sine saker behandlet i landssvikoppgjøret – og saksdokumentene finnes, med noen få unntak, i Landssvikarkivet, som oppbevares i Riksarkivet. Her må det søkes om innsyn. Du kan også finne opplysninger om kvinner som var kjæreste og fikk barn med tyske soldater.

Dette er bare et lite utvalg av kildene. På vår nettside slektogdata.no kan du lese et stort antall artikler som tar for seg disse gruppene, der du finner detaljert informasjon og flere tips til kildemateriale det anbefales å lete i.

ÅRETS MORSOMSTE BOK?

Boken er nå i salg og kan bestilles i nærmeste bokhandel.

En samling artige historier fra et langt liv. Bedriftslederen fra Jevnaker har samlet på morsomme historier hele livet.

Nå er historiene kommet i bokform!

Jan F. Andersen. **MED ET SMIL**

Fønix Forlag. ISBN 978-82-8387-027-5

Landhandlermordet

Far og datter sto bak et grufullt drap i 1928 – en sak som også ble kjent på landsbasis. Hvem var de og hvordan gikk det med dem? Etter en spennende reise med mye leting falt brikkene omsider på plass!

■ CECILIE ERIKSEN

For noen år tilbake skrev ukebladet *Vi Menn* i sin krimserie om et mord på en landhandler i Ådal i Ringerike kommune. Siden samboeren min (som også er min tremenning), vår familie og våre forfedre er fra bygda, kjente vi til navn og steder de skrev om.

Vi prøvde å finne informasjon, men det var ikke lett da den eldre garde som kunne vite noe, enten var gått bort eller var lite villige til å fortelle om dette.

FLERE AVISARTIKLER

Et søk på Nasjonalbibliotekets nettsider ga oss utallige avisartikler om saken, hvor både landhandleren, morderen og datteren hans, samt resten av familien var navngitt og beskrevet i detalj. I kirkebøkene fant jeg informasjon som bekreftet dette, der var landhandlerens tittel og dødsårsak beskrevet.

Vær Varsom-plakaten var tydeligvis ikke kommet enda – i avisene var det mye rett fra levra. Urovekkende, spennende og litt skummelt å lese!

DRAP OG FENGSLING

Dette kunne vi lese om saken fra avisene: Det begås et grufullt drap en høstdag ved Sperillen i Ådal i 1928. En far ved navn Ole Olsen Grøterud knivstakk og ranet landhandler Flekkerud, mens den eldste datteren Ingrid Marie på 18 år sto vakt. Ole gravde ned mesteparten av ranspengene, ga noe til kona si og tok med seg noe da han og datteren rømte.

Familien var fattig, og de skulle snart ha konfirmasjon. Far og datter kjøpte derfor diverse konfirmasjonsutstyr som de sendte hjem, før de selv levde livets glade dager i Oslo. De ble etter hvert mistenkt og etterlyst, og

Portrettbilde av Ole Olsen fra fangekort.

FOTO: RIKSARKIVET

Morderen og familien bodde i en liten stue ved Sperillen.

FAKSIMILE: NASJONALBIBLIOTEKET

Igår fant man også Flekkeruds bankbøker på tilsammen 21.000 kroner samt 1000 gamle russiske rubler som Grøterud hadde gravet ned ikke langt fra mordstedet.

mediedekningen var stor. Mesteparten av landets aviser skrev om den grufulle hendelsen i Ådal, og snart var de etterlyst over hele landet. Rømningsplanene om å komme seg bort og glemme alt, slo feil. Etter en uke på rømmen ble begge tatt. Han i Larvik, hun i Oslo.

Faren ble dømt til livsvarig fengsel, mens datteren fikk åtte måneder. Motivet for drapet var økonomiske dårlige forhold, da han var «lei av å gå sulten støtt». Ole var skogsarbeider, men hadde ikke fast arbeid. Morderen ble omtalt som farlig og kranglete – han hadde visstnok arvet morens sinne, som var tater, mens faren hans måtte gi fra seg odelen på gården fordi han hadde blitt forelsket i ei taterjente.

Ole og Ingrid Marie ble fengslet i januar 1929. Han omtales ikke i avisene etter fengslingen, men datteren fortsatte sin kriminelle karriere etter soning og ble mye omtalt frem til 1937. Etter dette er hun nevnt i en avis i 1946 i forbindelse med en landssvikersak i bygda.

I SLEKT MED MORDEREN

Jeg har alltid vært opptatt av familie og slekt, og elsket å høre de eldre fortelle om gamle dager, familie og slektsforhold. En fetter av meg ga meg inspirasjon til å starte med slektsforskning. Det var da jeg oppdaget at vi var i familie med morderen – han var faktisk broren til vår tippoldemor! Jeg ble nysgjerrig. Hvem var de, hva skjedde med dem og var virkelig morderens mor tater?

En dyktig slektsforsker fra samme bygd, Nils Elsrud, var også interessert i saken. Han holdt foredrag om mordet i regi av Ringerike Slekthistorielag og Ringerike historielag i januar 2020. Interessen var stor, og mange møtte opp for å høre om tragedien. Nils var også interessert i hva som skjedde med dem etter at de forsvant fra media, men vi hadde lett i timevis, hvis ikke årevis, så hvor skulle vi lete?

OMFATTENDE MORDERLETING

Jeg startet letingen, som etter hvert ble veldig omfattende. Først fant jeg informasjon om familien i kirkebøker, Digitalarkivet, Nasjonalbiblioteket (aviser og dødsannonser) og Slett og Datas Gravminnebase. Kona til en kamerat (kameraten er for øvrig en fjern slektning av morderen) kontaktet

slektninger for å få informasjon, men det var lite å hente, da de sa de ikke visste noe.

Jeg sendte forespørsler til både Arkivverket og tingretten for å få informasjon om dødsfall og skifte, snakket med noen som kjente til familien og fant informasjon på fanger.no og findagrave.com. Mye jobb, mange timers leting, innhentet mye informasjon om de andre i familien – men overhodet ingen ledetråder til hvor far og datter ble av.

Jeg konfererte jevnlig med den nevnte slektsforskeren Nils Elsrud. Han skulle arrangere et nytt foredrag om mordet i august 2020, denne gang i bygda der drapet skjedde. Han jobbet også med saken, men fant lite informasjon.

AVGJØRENDE DETALJ I ETTERLYSNINGEN

Etter timevis med leting kom jeg plutselig på at jeg hadde sett en etterlysning av morderen i en avis med bilde og fødselsdato, som var fra da vi var på foredraget med Nils i januar 2020. Jeg begynte å finkjemme aviser på nb.no, spurte Nils og fant til slutt det aktuelle bildet i *Aftenposten*. Fødselsdato her var en annen enn oppgitt ved dåp – en detalj som skulle vise seg å bli veldig viktig, faktisk viktigere enn først antatt.

I Gravminnebasen fant jeg fire kandidater som kunne være morderen. Den ene ga en god magefølelse da jeg så gravsteinen, og med kjent dødsdato kunne jeg nå sende forespørsel til Arkivverket for å få opplysninger om dødsfall og skifte. Skifteattesten bekreftet fødested, dødssted og arvinger. Navn på barna stemte med tidligere funn, men eldstedatter og yngstesønn var ikke nevnt.

BRIKKENE FALLER PÅ Plass

Jeg sjekket kirkebøkene, men ingen med samme navn var født på den datoen som var oppgitt på etterlysningsbildet. Fant deretter dødsannonser og nekrologen på nb.no (Nasjonalbiblioteket) – ingen navn på

Morderens grav på Åmot i Modum kommune.

Kjøpmann Ole Olsen
Flekkeruds grav. FOTO: PRIVAT

FOTO: PRIVAT

familie ble nevnt, men det ble derimot motstandsbevegelsen.

Det ble søkt videre på **nb.no** og han sto nevnt i en avis etter en arrestasjon under krigen. **Fanger.no** samsvarte med informasjon fra avisartikkelen. Navn på fengsel var ikke oppgitt, men mest sannsynlig var det Akershus. Jeg tok derfor en råsjanse og sendte en forespørsel til Arkivverket om innsyn i fangeprotokoll, og fikk denne tilsendt. Fant da ut at faren og yngstesønnen satt på Grini fangeleir samtidig. Det var uvisst om de kjente hverandre siden sønnen bare var to år da faren ble fengslet, og siden kom i fosterhjem som sjuåring da moren døde. Ettersom yngstesønnen døde i 1943 var han ikke nevnt i skifte – men det ble jo heller ikke eldstedatteren. Hvorfor?

Via Gravminnebasen fant jeg som nevnt informasjon om Oles gravsted, og deretter kontaktet jeg det lokale gravplasskontoret. De bekreftet hans fødested, og hans mellomnavn stemte overens med farens patronymikon. Men likevel; ingen informasjon om hverken pårørende eller fester av hans grav.

Min samboer og jeg dro til kirkegården og fant graven på Åmot i Modum kommune. En liten anonym naturstein, med kun for- og etternavn og fødsels- og dødsår. Ingen datoer. Etter avtale med gravplasskontoret ble jeg oppnevnt som fester. Jeg fryktet at graven skulle bli fjernet før ringen var sluttet. Tilfeldigheter hadde gjort at graven ikke var slettet, selv uten at festeavgiften var betalt – helt utrolig!

Informasjonen om morderen fant jeg akkurat i tide til foredraget i august. Hurra – jeg hadde noe nytt å bidra med! Barnebarnet hans var blant publikum under foredraget, og jeg fikk snakket med ham. Vi var alle enige om at det var utrolig toft av ham å møte opp. Han fortalte oss litt om bestefaren, men han ante ikke at kona til vår kamerat hadde forespurt informasjon hos andre etterkommere. Han trodde også at bestefarens grav var slettet for lengst, og ble veldig overrasket da han hørte at den fortsatt eksisterte. Han var takknemlig for at jeg hadde overtatt som fester.

HVA MED INGRID MARIE?

Datteren Ingrid Marie var også et mysterium, det var ingen ledetråder noe sted. Jeg brukte ulike navne-kombinasjoner og skrivemåter etter funn i avisene på **nb.no** og kirkebøkene, men ingen relevante treff. Arkivverket fant henne ikke i Landssvikerregisteret og skifteopplysninger kunne ikke oppgis ettersom jeg ikke hadde eksakt dødsdato.

Jeg hadde mer eller mindre gitt opp da jeg i mars i år tilfeldigvis fant en kandidat på Digitalarkivet, hvor dødsdato var oppgitt. Etter forespørsel til Arkivverket, fikk jeg nå tilsendt informasjon om dødsfall og skifte, og dette

var riktig kvinne! Hun døde ni år før faren, altså i 1965, noe som var grunnen til at hun ikke var nevnt i hans skifte. Hennes skifte viste at hun hadde en sønn som ble født året etter at hun giftet seg, men han var for øvrig ikke nevnt i skifte etter mannen som hun var gift med. Arkivverket sendte også informasjon fra folkeregisteret om hvor hun hadde bodd og jobbet, slik at jeg på den måten fikk et innblikk i hennes liv.

Jeg har vært i kontakt med ulike kirkekontorer for å finne ut hvor hun ble gravlagt, men uten hell. I Gravminnebasen fant jeg en med samme navn og fødselsdato som sønnen, og har prøvd å spore opp om det er rett mann. Har spurt kirkekontorer, Arkivverket og Byarkivet, men foreløpig uten resultater også her. Det som gjenstår er altså å finne ut hvor hun ble gravlagt, om sønnen er han jeg fant i Gravminnebasen og om hun virkelig bar den fanen under jentehirdoppmarsjen.

VAR MOREN TATER?

Som nevnt tidligere skrev avisene om at det under rettssaken ble sagt at moren var tater, at morderen hadde arvet hennes sinne og at faren måtte si ifra seg odelen til gården. Men var hun egentlig tater?

I kirkebøkene fant jeg informasjon om moren og hennes foreldre, men det ble mye leting uten resultater. Derfor spurte jeg Gjøvik og Toten slekthistorielag om hjelp til å bekrefte eller avkrefte hennes påståtte opphav. Ingen funn bekrefter dette, men moren hennes døde tidlig, slik at hun og to søsken ble satt bort og vokste opp på andre gårder. Eldstebroren hennes ble boende sammen med faren, men sistnevnte flyttet etter hvert og giftet seg på nytt – etter det nye giftemålet fant jeg lite om ham.

Kan uttalelsen om at hun var tater komme av at hun ikke vokste opp hos sine biologiske foreldre? Dette vil vi mest sannsynlig aldri få svar på, men jeg tenker at en slik uttalelse i dette tilfellet fikk fatale konsekvenser. Livssituasjonen ville trolig vært en annen hvis Oles far ikke måtte si ifra seg odelen, og ikke minst hadde de sluppet å leve med taterstempelet.

LANG OG SPENNENDE PROSESS

Som man forstår har det vært en lang prosess med mye jobb og leting. De ulike kildene har vært mange, men det er utrolig gøy når brikkene begynner å falle på plass.

At en liten detalj som en annen fødselsdato enn oppgitt ved dåp skulle løse dette mysteriet, hadde jeg i utgangspunktet aldri trodd! Selv om dette var en tragedie, var det utrolig spennende å få et innblikk i deres liv – både før og etter drapet.

Gåten om den svenske skredderen

«Min fader er barnefødt i Jytaborg i Sverige og dør føren jeg blev fød», skrev min tippoldefar i en familiebibel. Viste dette seg å stemme? Etter flere års leting og DNA-testing fikk vi svaret!

■ GRO PETERSEN VEDÅ

På begynnelsen av 1990-tallet begynte min far, Thor Henning Petersen, å lete etter farsslekten. Via filmruller fra mangfoldige kirkebøker klarte han i 1993 å avdekke at min oldefar var født på Sandsøy utenfor Harstad i 1875. Via en etterlysning i *Harstad Tidende* fikk han kontakt med en slektning og ikke lenge etter gikk ferden til Sandsøy for å samle mer informasjon om slekten.

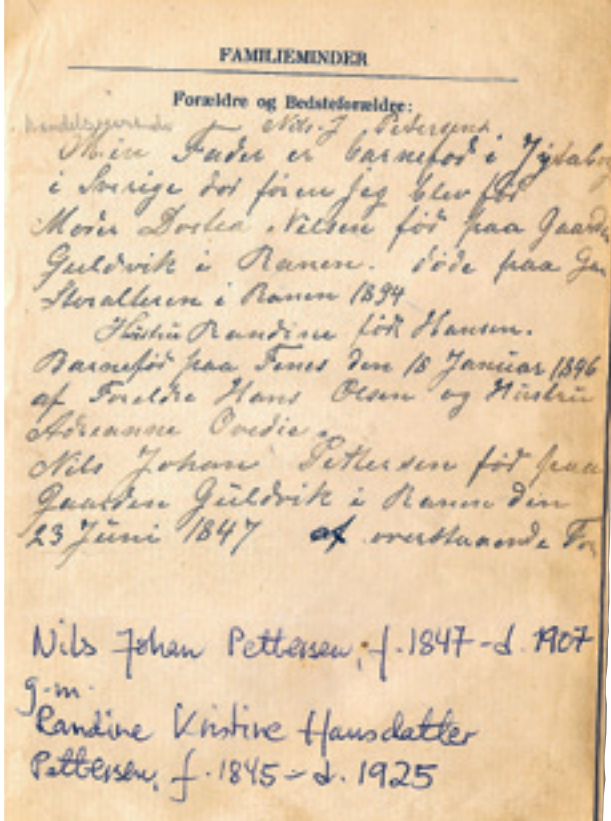
Det viste seg etter hvert at det skulle bli svært vanskelig å følge farsslekten videre. Min tippoldefar, Nils Johan Pettersen, hadde nemlig ikke sine røtter fra Sandsøy, men var innflyttet fra Rana. Ifølge slektshistorien hadde han vokst opp hos sin mor i den tro at faren var avgått med døden før han ble født.

I kirkebøkene fant vi informasjon om at Nils Johan var født utenfor ekteskap den 3. juni 1846 og at faren Peter Magnus Norben hadde vært en svensk skredder som oppholdt seg i Rana på den tiden. I 1853, da Nils Johan ble vaksinert, var faren navngitt som P. Magnus Norbin. Den tredje navnevarianten fant vi i forbindelse med vielsen i 1868 og da var navnet Peter Magnus Norby brukt.

Her stoppet alle spor i 1993 etter min tipptippoldefar, den svenske skredderen Peter Magnus Norben/Norbin/Norby. Ingen kilder hverken i Norge eller Sverige ga ytterligere resultater med henhold til disse navnevariantene i årene som fulgte.

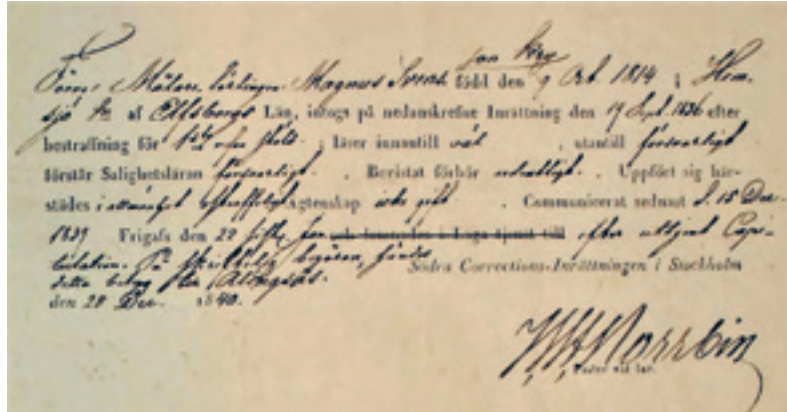
Fra venstre: De tre halvbrødrene Peder Magnus på New Zealand, Nils Johan Pettersen på Sandsøy (min tippoldefar) og Anton Herman Norrbín i Kalix i Sverige. FOTO: PRIVAT

«Min fader er barnefødt i Jyteborg i Sverige og dør føren jeg blev fød» skrev min tippoldefar Nils Johan Pettersen i en familiebibel. FOTO: PRIVAT

Fengselsutskrift 28. desember 1840 – signert av presten Norrbin. FOTO: PRIVAT

PÅ VILLSPOR

Rundt 2014 var det imidlertid en slektsforsker på Sandsøy som trodde han hadde funnet opphavet til den svenske skredderen, og publiserte dette på **sandsøya.no**. Skredderen han hadde funnet i en svensk kirkebok, het Peter Magnus Knutsson og bodde i Norrby i Sverige. Han ble gift med en svensk pike 28. november 1845 og fikk sitt første barn 18. juli 1846 i Sverige.

Det var to aspekter som ikke stemte med tanke på at dette kunne være den samme skredderen som hadde befunnet seg i Rana. Først og fremst stemte ikke etternavnet. For det andre var det ganske ulogisk at han skulle ha kommet seg tilbake til Sør-Sverige og inngått ekteskap med en svensk pike på så kort tid tatt i betraktning den tids reisemåter. Det var bare sju uker mellom disse to barnefødsleene som Peter Magnus angivelig skulle ha vært involvert i. Dette virket lite sannsynlig, og vi fortsatte derfor letingen etter skredderens opphav.

Året etter fikk vi derimot et nytt spor, nemlig den tidligere nevnte familiebibelen der Nils Johan skriver at faren var død før han ble født. Nye søk og henvendelser til arkiver i Sverige rettet mot Gøteborg ga heller ingen resultater. Skredderens opphav forble en gåte.

DNA SOM SISTE UTVEI

I 2018 besluttet vi å ty til DNA-tester for å spore oppskredderens opphav. Flere etterkommere fra ulike grener etter Nils Johan tok autosomal DNA-test. Vi endte opp med rundt 25 tester og fikk dermed et veldig godt grunnlag for å komme videre med tanke på å finne opphavet til den svenske skredderen.

DNA-matchene i Sør-Sverige poppet opp som padde-
hatter, men vi fant dessverre ingen Norben/Norbin/

Norby i slektstrærne som kunne gi oss en forbindelse. En av de mange personene vi kontaktet var Kerstin Ljungkvist fra Göteborg-området. Ut ifra DNA-testen antok vi at det måtte være en relasjon mellom oss på begynnelsen av 1800-tallet, men til tross for hennes detaljerte slektstre basert på svenske kirkebøker og husforhør fant vi ingen felles forfedre.

SVENSK SKREDDER ETTERLYSES

I desember samme år valgte jeg å følge opp en etterlysning fra 2005 på Digitalarkivets forum. Det var slektsforsker Marit Undli Herland som etterlyste sin tipp Tippoldefar skredderen Magnus Norbin, som hadde oppholdt seg i Fosnes/Flatanger i 1844 og fått to uekte barn året etter med ulike piker. I tråden ble det også stilt spørsmål om denne barnefaren kunne være identisk med Peter Magnus Norben, som hadde fått et barn i Rana i 1846.

Ettersom nettsiden var inaktiv var det umulig å svare på innlegget, men jeg dristet meg til å sende en SMS. Heldigvis var Marit fortsatt en aktiv slektsforsker. Hun kunne fortelle meg at en svensk slektsforsker hadde hjulpet henne med å avdekke at tipp Tippoldefaren hennes var fra Hemsjö, het egentlig Magnus Svensson og var født i 1814. Denne informasjonen hadde de funnet i Generalmønsterrullor fra 1835 og en fengsels-utskrift fra 1840 som var signert av present Norrbin.

På bakgrunn av dette var det ikke vanskelig å finne relasjonen til Kerstin Ljungkvist, som vi fikk kontakt med etter DNA-testen. Et søk i det svenske arkivet viste at Magnus Svenssons foreldre var identiske med to forfedre i Kerstins slektstre fra Hemsjø, og dermed falt puslespillbrikkene på plass – antagelsen om felles forfedre

Til høyre står en av skredderens sønner, Anton Herman Norrbinn, utenfor sin skredderbod i Kalix. Bildet ble publisert på Instagram av skredderens tippippoldebarn. FOTO: PRIVAT.

på begynnelsen av 1800-tallet stemte. Magnus Svensson alias Peter Magnus Norben var bror til Kerstins tippoldemor Cajsa Svensson. I tillegg hadde vi avdekket at Marit og jeg hadde lett etter vår felles tippippoldefar, den svenske skredderen Magnus.

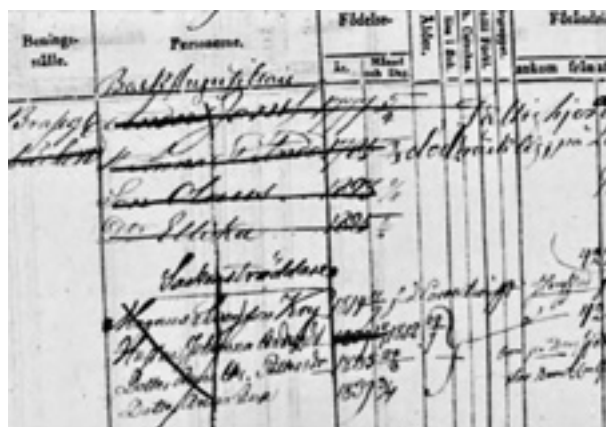
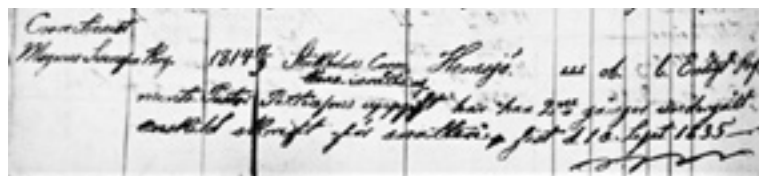
I SKREDDERENS FOTSPOR

Skredderen Magnus Svensson ble født 11. september 1814 på gården Hulteback i Hemsjø like utenfor Alingsås i Sverige. Her vokste han opp i en søskenflokk på minst sju barn, deriblant nevnte Cajsa som var to år eldre.

I 1834 ble tippippoldefar soldat i Göteborg og fikk navnet Magnus Svensson Kry ifølge kirkeboken. Mens Magnus var soldat, ble han arrestert for tyveri og måtte sone fire år i fengsel i Stockholm på Søndre Corrections Inrættningen. Etter å ha sonet sin straff vendte Magnus tilbake til Hemsjø hvor han giftet seg med en enke og fikk sønnen Sven August i 1843. Men Magnus fikk ikke oppleve å bli far, for ifølge et husforhør hadde han rømt fra familien i Hemsjø allerede i 1842.

I mars 1844 dukket Magnus Svensson alias Magnus Norbin født 9. september 1816 opp i Flatanger for å søke arbeid som skredder. Han hadde da endret identitet. Etternavnet Norbin hadde han tatt etter fengselspresten. Fødselsdato og år var også endret. 15. april 1845 viste kirkeboken at han hadde flyttet og var på vei hjem til Alingsås øst for Hemsjø. Bare noen dager senere så datteren hans Klara Marie lyset for første gang i Flatanger, og 8. november samme år ble sønnen Peder Magnus født i Fosnes.

Skredderen endret tydeligvis reiseplanen, for året etter ble han oppført som barnefar til min tippoldefar Nils

Faksimilen øverst dokumenter at Magnus begikk tyveri og måtte sone i Stockholm, samt flyttet til Hemsjø i 1841. Den nederste faksimilen er en dokumentasjon på at Magnus hadde rømt fra Hemsjø i 1842. FAKSIMILER: RIKSARKIVET I SVERIGE

Johan Pettersen i kirkeboken for Nord-Ranens prestegjeld. Der opererte han under navnet Peter Magnus Norben, hvilket er årsaken til at det har vært svært vanskelig å avklare om dette var samme person som også oppholdt seg i Flatanger og Fosnes.

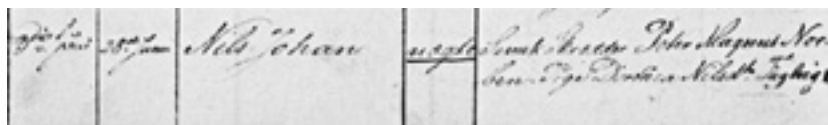
Som nevnt innledningsvis levde Nils Johan hele sitt liv i den tro at hans far var avgått ved døden før han ble født. Dette har sannsynligvis vært en hvit løgn fra hans mor, for det viser seg at skredderens ferd gikk videre til Överkalix nord i Sverige. Her ble han ifølge kirkeboken gift 21. mai 1848 og fikk etter hvert en stor familie med fem barn, deriblant Anton Hermann Norrbinn.

Skredderen Magnus levde altså i beste velgående mens hans kone og sønn i Hemsjø ikke ante hvor han hadde tatt veien. Samtidig vokste tre halv søsken opp i Norge uten å vite om hverandre og at deres far fortsatt var i live på den andre siden av landegrensen der han hadde en stor familie.

Skredderen endte sine dager i Kalix en junidag i 1860 da han druknet på laksefiske i Gammeltjärn og ble funnet ved siden av sin båt. Ifølge arveoppgjøret etterlot han seg da kone og fem barn i Kalix. Men nå vet vi at han også etterlot seg kone og sønn i Hemsjø samt tre barn i Norge. Om han hadde enda flere etterkommere er ikke godt å si.

SKREDDERENS ETTERSLEKT

Tippippoldefars opphav i Hemsjø er grundig dokumentert med DNA-match mellom ulike norske og svenske

I kirkeboka står det at Nils Johan var født 3. juni 1846 og ikke 23. juni 1847 som han selv oppgir i familiebibelen og som er inngravert på gravsteinen.

FAKSIMILE: ARKIVVERKET

grener fra skredderen. En DNA-match med en dame fra Stavanger bekreftet at også Sven August fra Hemsjø deler DNA med oss. Ved hjelp av Digitalarkivet fant vi ut at han hadde bosatt seg i Stavanger og fått fem barn.

For å avklare om skredderen var far til Peder Magnus måtte vi spore opp nålevende etterkommere i denne grenen. Ifølge kirkeboken dro han til sjøs i 1868. I Family Search fant vi en Peter Magnus som døde i New Zealand. Ved hjelp av et innlegg i Slektsforum klarte vi å skaffe mer informasjon. Et søk i MyHeritage ga treff på et slektstre som hadde bilde av Peter Magnus, men problemet var at vi ikke fikk adgang til å kontakte administrator. Vi benyttet oss da av Facebook og var heldige med å kun finne én person med samme navn som administrator. Via Facebook Messenger sendte vi en melding til Rebecca i New Zealand med forespørsel om hun administrerte dette slektstreet på siden – vi krysset fingrene for at beskjednen ble fanget opp.

Heldigvis hadde vi lykken med oss og vi fikk raskt en bekreftelse. Neste spørsmål var da om Peter Magnus i dette slektstreet var født i Fosen i Norge. Gjett om gleden var stor da bekräftelsen på dette spørsmålet tikket inn på Messenger! I tillegg kunne Rebecca informere om at flere i slekten hadde tatt DNA-tester som lå på MyHeritage. Deretter oppdaget vi at vi hadde DNA-match med Elizabeth Tsukiquwa Tie fra New Zealand – oldebarn av Peder/Peter Magnus. Dette var virkelig en gledens dag for oss!

Det er også dokumentert ved hjelp av DNA at skredderen var far til Klara Marie i Flatanger.

Via et bilde på Instagram fikk vi kontakt med skredderens etterkommere i Kalix i Sverige. Anna-Lena Norrbin hadde publisert et bilde av skredderens sønn Anton Herman Norrbin, som for øvrig også var skredder. Det finnes dessverre ikke DNA-tester i denne grenen, men utveksling av bilder levner ingen tvil om at den svenske skredderen vår også hadde «en finger med i spillet» i Kalix.

Gjenforening av slekten i Hemsjø foran hjemmet i Hulteback, der skredderen Magnus og hans søster Cajsa ble født i henholdsvis 1812 og 1814. Fra høyre: Thor Henning Petersen, Gro Petersen Vedå og Kerstin Ljungkvist m.fl.

GJENFORENING AV SLEKTEN

Sommeren 2019 arrangerte Kerstin Ljungkvist et lite slektstreff i Hemsjø. Vi besøkte blant annet Hemsjø kirke og de ulike gårdene i området hvor familien hadde bodd. Med oss på ferden tilbake til Bergen fikk vi et lite akasietre som symbol på gjenforeningen av slekten etter 177 år.

Det ble også et historisk møte i Bergen samme år mellom etterkommere av Nils Johan og hans halvbror Peder/Peter Magnus fra New Zealand. Christina Elizabeth Tie, Peder Magnus' tippoldebarn, var sammen med sin mann på Norgesbesøk. Det var ganske magisk å oppleve den slående likheten mellom disse to grenene etter skredderen som hadde vokst opp på hver sin side av jordkloden. Det hører med til historien at vi har oppnådd god kontakt med Kalix-grenen også – et besøk til Kalix står for tur når vi kan ta hverdagen tilbake etter pandemien.

DNA-TESTING VAR AVGJØRENDE

Samarbeid og DNA-tester fra flere grener har vært avgjørende for å løse gåten om den svenske skredderen. Jeg håper langt flere vil se denne muligheten og bruke den i slektsforskningen.

Uten åpenhet og velvilje til å dele informasjon ville vi ikke løst gåten om min tippippoldefars opphav, og hans hemmeligheter ville forblitt bevart til evig tid. Etterkommerne av Nils Johan ville levd videre i generasjoner med historien om at den svenske skredderen var avgått med døden før 3. juni 1846. Ingen ville kjent til at Nils Johan hadde minst åtte halvøsken med et hav av etterkommere.

Vi tror fortsatt det skjuler seg informasjon om den svenske skredderen på Stockholms statsarkiv, og da spesielt relatert til fengselsoppholdet. Henvendelser til arkivet har ikke gitt resultater, så vi må nok ta turen over til Sverige om vi skal avdekke flere hemmeligheter fra tippippoldefars liv.

En stor takk til Thor Henning Petersen, Kjerstin Ljungkvist, Marit Undli Herland, Mona Christin F Lindborg, Inger Lise Pettersen og Rebecca Gemmill fra New Zealand som alle bidro til å løse skredderens gåte.

Slektsmøte i Bergen mellom etterkommere fra Nils Johan i Bergen og Peder Magnus fra New Zealand i 2019. Fra venstre: Thor Henning Petersen, Gro Petersen Vedå, Christina Elizabeth Tie fra New Zealand og Kari Leganger (søster til Thor Henning).

Sanninga vi aldri snakka om

To ektepar, bror og søster, gift og busett på kvar sitt gardsbruk med få kilometer imellom. Eit liv i hardt arbeid, med høg kristen moral og dømande folkesnakk. Hadde dei verkeleg tid og lyst til utruskap då?

■ KJELLRUN JOHANNE REMMEN

Eg har vokse opp på Nordvestlandet, med ei kjær mormor som kom frå Sørreisa i Troms. Ho var dotter til Joakim og Marit Sørstrøm, gardbrukarar på Mellaholtet. Mormor hadde flust av gode barndomsminner som ho

Ekteparet Tomas og Abelone. FAKSIMILE: NASJONALBIBLIOTEKET

gjærne fortalte om. Ho lo lett og vart glad av å tenke på oppveksten sin, men ho senka stemmen litt når ho fortalte at foreldra var søskenbarn. Det var nok eit lite tabu.

Generasjonen bak, mine fire tippoldeforeldre, visste eg lite om. Sikkert fordi eg var for ung til å høyre etter. Då eg endeleg begynte å stille spørsmål, vart det klart at det også var andre ting i familiehistoria som var eit tabu. Særleg var tippoldemor Abelone si skjebne eit mørkt kapittel.

EIN VANSKELEG BARNDOM

Abelone Jacobine Marie Jochumsdatter Stenersen såg dagens lys på Hitra 2. oktober 1834. Foreldra var Jochum Lind Stenersen frå Lavangen i Troms og Johanna Margrethe Johnsdtr. Myhre frå Trondheim. Dei to hadde gifta seg i Trondheim i 1833. Det var truleg eit fint bryllaup då det ser ut til att begge fedre hadde tilknytning til jektefart (handelsfart som gjekk langs kysten frå Vestlandet til Nord-Noreg), som var eit yrke med høg status.

Jochum endra gradvis fornamnet sitt til det meir vanlege Joachim. Han skaffa seg eiga jekt, som bar same namn som kona, «Johanna Margrethe» av Kristiansund. Kvifor familien var på Hitra då Abelone var fødd, veit eg ikkje, men det er mogleg dette hadde samband med jektefarten.

Joachim hadde truleg stifta gjeld då han investerte i båten. Det var ei vanskeleg tid med stor konkurranse om oppdraga og jekteeventyret endte med konkurs etter kort tid. 1. april 1836 står dette å lese i Trondhjems borgerlige realskoles alenepiviligerede adressecontors avis:

«Torsdagen den 7ende april førstk. Kl 10.00 formiddag, bliver ifølge requisition fra Joachim Stenersen i Kristiansund, auction

Peder Misvær, som Abelone fekk med svoger Jacob, med familie. FOTO: PRIVAT.

avholdt paa børsen her i byen over et, bemeldte Stenersen tilhørende, i Trondhjems elv beliggende fartøi, Johanna Margrete kaldet, dræktig 4½ commercselæst, conditionerne blive at erfare ved auktionen, hvortil lysthavende indbydes.»

I juli same året fekk dei ei dotter til. Ho vart heimedøpt i Kristiansund og fekk namnet Amalia Jochomene Magdalene. Så flytta familien til Lavangen og jenta fekk dåpstadfesting i Ibestad kyrkje. Dei fekk to barn til, blant anna vesle Leonore, heimedøpt av sin farmor, men døde etter tre veker. Til sist, 29. mars 1840, vart Adolf Bernhard Myhre født. Han vaks opp og busette seg i Tromsø der han gjorde det bra som ishavsskipper og islos. Dette kan ein lesa i bygdebok 2 for Sørreisa.

I boka *Lavangens beskrivelse*, utgitt i 1931, kan vi blant anna lese følgande setning: «Jochum Stenersen blev i 1833 gift med jomfru Hanna Myhre fra Nidaros. De gikk konkurs, og Jochum blev vrak». Ut av dette aner vi at det var harde tider for den unge familien.

DRAMATIKK PÅ HAVET

Etter konkursen prøvde Joachim seg på fiske. Han tok hyre på skuta Isaafima Isavatia, som var utrusta for Spitsbergen-fangst, og var med då den la ut frå Hammerfest 24. juni 1843 med kaptein Stiigler og eit mannskap på fire om bord. Isaafima kom ut for uvær og tåke, kom ut av kurs og fraus inne i isen. Dei kom seg fri etter fem veker, men kom så ut for eit nytt overhendig uvær og forliste sydvest av Island. Dei berga livet, kom seg på land

og fekk etterkvart leilighetsskyss til Arendal. Då dei kom dit, var dei heilt på bar bakke og vegen heim var lang. Dei fekk ein liten slant av understøttelseskassen for ulykkelege sjømenn, og båtskyss vidare til Christiania. Men derifrå gjekk Joachim og dei andre det meste av vegen til Lavangen.

I Gudbrandsdalen var han gjennom ein passkontroll, med status «forulykket sjømann». Dei andre av mannskapet passerte der nokre dagar før, og har anført: «Den ene af de Pashavende nemlig Joacim Stenersen medfølger ikke de Øvrige, da han som saarbenet er bleven noget tilbage paa Veien, men kommer snart efter.» 21. oktober 1843 kom han etter. I kontrollen har han fått beskrivelsen temmelig høy, føre lemmer, blå øyne og sort hår. Han kom heim i slutten av februar 1844, fattigare enn då han reiste ut. Heile turen er levande beskriven av ein annan av dei forulykkede, Nicolai Dassau, i avisa *Nordlyset* 26. februar 1844. Artikkelen vart trykt i fleire aviser.

ENDELEG SMILTE LYKKA

Den unge Abelone vart tidleg sendt til Bardu i teneste. Ho vart konfirmert der i 1851, med brukkbare karakterar. Fem år seinare stod ho i kyrkja i Sørreisa med ei lita dotter, født utanfor ekteskap. Ho var då i teneste hos Peder Pedersen Finsæter og kona Serine Andersdtr. Det ser ut til at Abelone er blitt godt ivaretatt der. Peder var gardbrukar og hadde mange både fosterbarn og tenestefolk i sitt hus. Det var han som meldte hendinga inn for

Abelone sine foreldre som unge.

FAMILIEMUSEUMSBIBLIOTEKET, FOTO: I. PRIVAT

Ekteparet Marit og Joachim, Abelone sine foreldre.

kanskje gjorde ho forskjell på mors- og farsslekta si likevel? Ei dotter vart døpt Johanna Margrethe Myhre akkurat som si mormor, men ho døydde berre ti månader gamal.

DET UNEVNELEGE HENDTE I NAUSTET

Det var på denne tida Abelone var utru med Jacob, svigerbror sin. Naustet som hørte til Rørsletten, låg slik til at Abelone såg det frå vindauga på Mellaholtet. Jacob var ofte der og arbeide med forskjellig. Då pleide Abelone å gå med mat til han. Ho og Tomas hadde ni barn, den minste berre vel eit år, då Tomas kom heim frå fiske. Det var folk som gjekk han i møte og fekk fortalt han at kona venta barn med svogeren. Det seiest at Tomas tok nyheita svært tungt og ville først ikkje gå heim. Hos Jacob var det seks barn rundt bordet og kona Boel var halvvegs i eit nytt svangerskap.

Abelone fødte barnet til Jacob 14. september 1873. Stort verre kunne det ikkje bli, og stemninga må ha vore iskald då dei stilte til barnedåp i Reisen kyrkje med vesle Peder, som foreløpig visste lite om den røra hans tilkomst hadde skapt. Presten har notert at dette var Abelone sitt tredje leiar mål. Han har formildande lagt til at hennar andre leiar mål var med mannen ho er gift med.

Ho må ha kjent seg fullstendig utstyrt etter kvart som nyheitene spreidde seg. Vi kan sjå føre oss ei bygd der alle visste, men ingen snakka høgt om det. Boel fødte ei jente mindre enn fem månader etter at Peder var født. Så langt gjekk det, at Abelone vart innskriven på Rotvold asyl våren 1875 med diagnosen sinnsjuk. Vesle Peder vart teken hand om av Jacob og Boel. Men det stod ikkje så bra til med den 48 år gamle Boel, ho døydde 2. januar i 1876 av lungebetennelse. Med Abelone på Rotvold og Boel som døydde, endte det med at Peder fekk komme i fosterheim hos Andreas Hansen Oppgård i Misvær.

TRINE HANSINE VAR TIL GOD HJELP

Hos Tomas var det den unge Trine Hansine som tok seg av husarbeid og søsken. Dette greidde ho fint og var såleis ei viktig årsak til at Tomas kunne halde familien samla i denne vanskelege tida. Dessverre vart det enda ei stor sorg då den eldste guten, Edvard Didrik, kom bort på sjøen denne våren. Han hadde fått hyre på fembøringen til Peder Hansen Winther, og var med på Lofotfiske då dei kollsegla med fem mann om bord. Ingen av mannskapet vart funne igjen. Edvard var den yngste av dei.

På Rotvold finnes ein pasientprotokoll som fortel om behandling av pasientane, utan at den enkelte er identifisert. Dermed er det skjult kva Abelone opplevde der, men ho vart utskriven 9. mai 1876 «i forbedret tilstand». Då hadde ho vore innlagt i 13 månadar. Ho kom heim at, og ho og Tomas fekk endå eit barn saman. Ein gut som fekk namnet Edvard Andreas, oppkalla etter storebroren som kom bort på sjøen. Men 19. juni 1877, tre veker etter fødselen, døydde Abelone berre 41 år gamal. Det er ikkje notert noko dødsårsak i kyrkjeboka, men det er lett å tenke seg at det var komplikasjonar etter fødselen. Trine Hansine måtte igjen stille opp for familien sin, men vesle Edvard døydde også etter få månader og vart gravlagt før jul same året.

NYE VENDINGAR

Tomas forblei enkemann livet ut, men hos Jacob på Rørsletten var det annleis. Same våren som Abelone og Tomas fekk vesle Edvard, fekk enkemannen ein gut med pige Gurine Johnsdtr. Dei døpte han for John, men også han døde som baby. Dei gifta seg hausten 1877. Gurine flytta inn på Rørsletten og tok seg godt av barna til Jacob, men ho fekk ingen fleire sjølv.

Så tok livet endå ei ny vending. Joakim Marinius, son av Abelone og Tomas, vart kjærast med Marit Winter, dotter til Boel og Jacob. Paret var for det eine søskenbarn og for det andre hadde dei fedre som ikkje hadde all verdens grunn til å vere gode vener. Men paret gifta seg i kyrkja i Sørreisa 31. juli 1893. Dei to aldrande fedrane var forlovarar, slik skikken var den gongen. Presten som elles alltid pleide å anføre om brudeparet var i slekt eller ei, må ha vore i godlune, eller så greidde dei å lure han, for han har notert «Ikke i slekt» i kyrkjeboka. Joakim og Marit tok over drifta på Mellaholtet etter Tomas. Dette fann eg i panteboka for Senja sorenskriveri, nr. 32. Her fekk dei tolv barn i åra som kom. Ei av dei var altså mi kjære mormor.

KJELDER

- Generelt: Folketeljingar, kyrkjebøker, bygdebøker, arkivet, eldre aviser, gravminnebasen, slektningar.
- Folketelling 1865 for 1601 Trondheim kjøpstad.
- Folketelling 1875.
- Gudbrandsdalen fogderi, passjournaler, nr. 3: 1843–1846.
- Hanssen, S. *Sørreisa bygdebok: gård og slekt. Bind II*, 1994.
- Ministerialbok for Trondheim prestegjeld, Kretsengselet sokn 1870–1918.
- *Nordlyset*, 26.02.1844.
- *Norsk retstidende*, 1868, Vol. 33 Nr. 1–53.
- Senja sorenskriveri 1855–, H/Hb/L0031: Panteregister nr. 31, s. 64.
- Senja Sorenskriveri: SATØ, Senja sorenskriveri 1855–, H/Hb/L0032: Panteregister nr. 32.

Halvbrødrene Halvor og Halvor

«Valgets kval» er det noe som heter. Det fikk min tippoldefar virkelig erfare etter noen sankthansdager for 180 år siden.

■ HELGE KNUDSEN STRØMME

Historien jeg skal fortelle, er en glemt historie. Ingen i familien snakket noen gang om oldefar Halvors barn- dom og oppvekst. Hva kunne årsaken være? Det eneste jeg visste om oldefar, var at han skulle være fra Seljord og at han kom til Kragerø for å søke arbeid, som så mange andre folk fra bygdene gjorde på den tiden. Senere giftet han seg og stiftet familie og ble boende i Kragerø. Nå ville jeg finne ut mer om oldefars bakgrunn. Familiens uvitenhet gjorde meg nysgjerrig. Han var en av de siste brikkene i slektshistorien min jeg ikke hadde funnet ut av.

KIRKEBØKER GA OVERRASKELSER

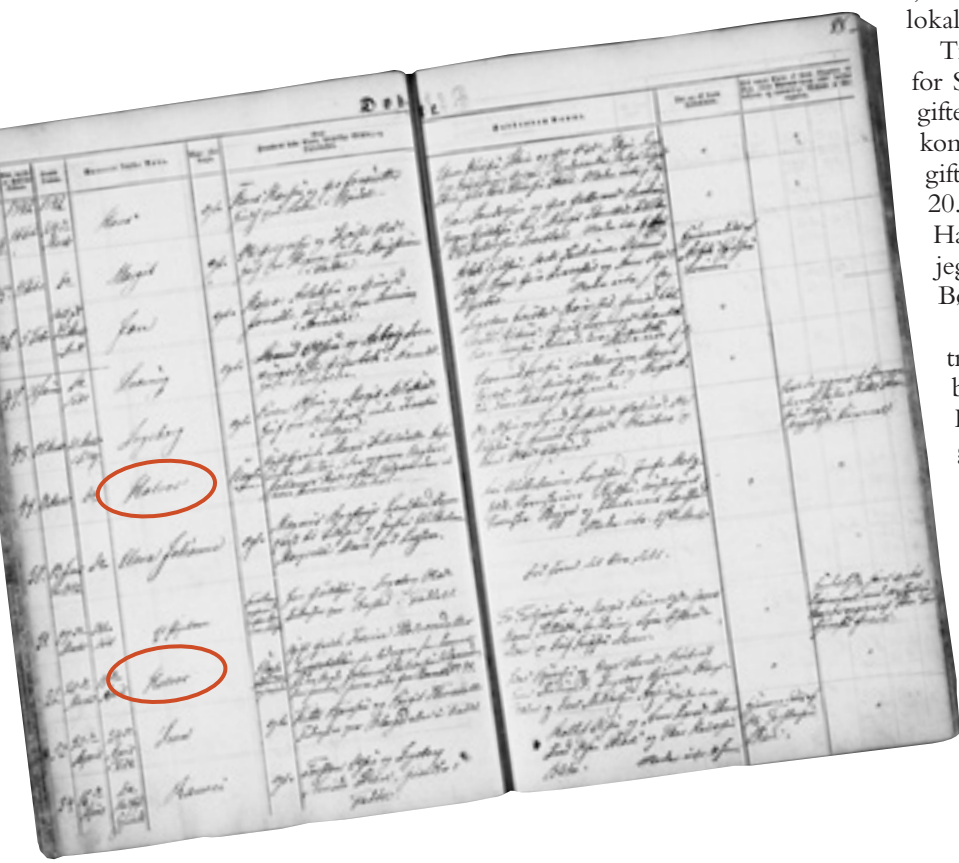
Digitalarkivet var nå lansert og de fleste kildene lå lett tilgjengelige på min PC hjemme – bokstavelig talt en helt annen verden enn da jeg begynte min slekts- historiske reise på 1970-tallet! Digitaliseringen har sannelig gjort arbeidet mye lettere, men det er fallgruver. Ikke alt som står i kirkebøkene og folke- tellingene, bør tas for god fisk. De kan bero på feilaktige opplysninger, også fra personen selv. I tillegg kan transkripsjonene som ligger til grunn for de søkbare kildene, være feiltolket, blant annet på grunn av dårlig lokalkunnskap.

Tilbake til oldefar. Først gikk jeg til kirkebøkene for Sannidal og Kragerø for å finne ut mer om giftermålet hans. Kirkeboka for Sannidal, nabo- kommunen til Kragerø, kunne fortelle at han giftet seg i 1867, at han var født i Bø prestegjeld 20. mars 1842 og at faren var gårdmann Johannes Halvorsen. Altså var han ikke født i Seljord, slik jeg hadde blitt fortalt, men i nabokommunen Bø.

Kirkebøker må man da stole på! For- trøstningsfullt bladde jeg derfor opp i kirke- boka for Bø for å se om jeg kunne finne en Halvor som var født 20. mars 1842, men det ga ingen resultater. Noe nedslått gikk jeg så til Seljord kirkebok, og der dukket det opp noe uventet! Kort sagt var det en ganske uvanlig hendelse som fant sted i sankthans- tider i 1841.

Halvbrødrene Halvor og Halvor døpes i 1842.

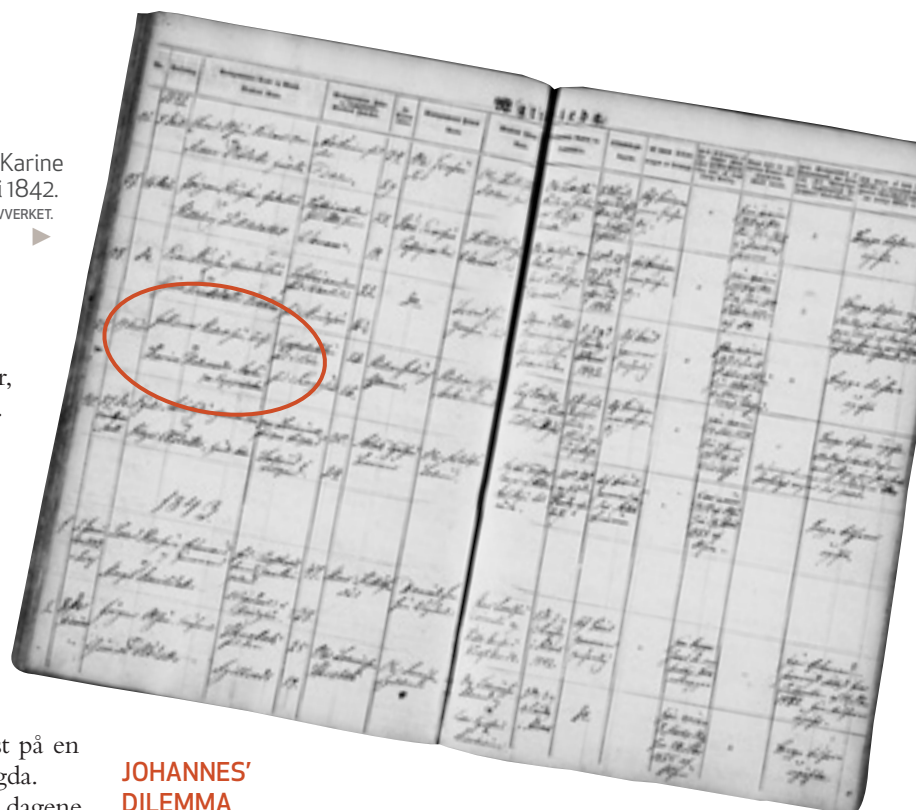
FAKSIMILE: ARKIVVERKET

«Spill og dans», «Dans i storstuen» og «Tenkeren» er alle malt i Bø og gir en god tidsstemning for Johannes' sankthansdager og hvilke følelser han kjente på i etterkant. MALER: HALFDAN EGEDIUS

Johannes og Karine gifter seg i 1842. FAKSIMILE: ARKIVVERKET.

ET BYGDESAMFUNN PÅ 1800-TALLET

Scenen er en bygd i Telemark på midten av 1800-tallet. Det er et bondesamfunn med gårder, husmannsplasser, gårdsarbeidere og håndverkere. De fleste er fastboende og har bodd i bygda i mange generasjoner, noen er tilreisende håndverkere og gårdsarbeidere og tjenestefolk fra andre bygder.

De tre hovedpersonene i historien er ungkaren Johannes Halvorsen fra gården Glenna i Bø, som nå var gårdsarbeider i Seljord, den ugifte jenta Berthe Karine Halvorsdatter Anker fra Langesund, som flyttet til Seljord med moren og stefaren, som var skomaker, og den ugifte jenta Margit Kittilsdatter Åsen, født og oppvokst på en husmannsplass i Seljord og med dype røtter i bygda.

Dette kan vi se for oss: Lange lyse netter i dagene rundt sankthans. Ungdommene er ute og hygger seg med dans og lek. Johannes er ung og fri. Han danser med den ene og den andre. Karine og Margit, som kanskje kjente hverandre. Slik starter historien om Johannes og Karine og Margit. Og slik kunne den også ha sluttet.

LIVET TOK EN UVENTET VENDING

Kirkeboka forteller imidlertid at historien tok en vending som skulle få store følger for de tre. Jeg fant ikke bare én Halvor, men to – den ene født 18. mars 1842 og den andre 20. mars samme år. Det glade livet hadde resultert i at ungkaren Johannes ble far til to sønner i mars 1842, bare med to dagers mellomrom! Begge ble til og med døpt Halvor, den ene etter farfaren og den andre etter morfaren. Margit fødte sin Halvor 18. mars, mens Karine fødte to dager senere.

Halvbrødrene Halvor og Halvor var født og skulle ut i verden. De hadde ikke det beste utgangspunktet som født utenfor ekteskap på midten av 1800-tallet. Ofte ble barnefaren søkk borte og moren satt igjen med barnet.

JOHANNES' DILEMMA

Hva gjorde Johannes? Stakk han av fra det hele og dro hjem til Bø? Johannes gikk tydeligvis i tenkeboksen og funderte over livet sitt. Det var et vanskelig dilemma: skulle han gifte seg? Dersom han valgte å gjøre det, hvem skulle han velge? Karine eller Margit? Valget falt på Karine Anker fra Langesund, og bryllupet fant sted i desember 1842. Dette likte ikke Margit. Hun nedla forbud mot ekteskapet, men protesten hennes ble ikke tatt til følge. I kirkeboka står det i marginen: «Nedlagt forbud af en annen Pige som han havde besvangret, men da Forbudet ej ble forfulgt ansees det hævet.»

La oss se litt nærmere på Karine. I kirkeboka, da Johannes og Karine giftet seg, var hennes far oppgitt som sjomann Halvor Olsen Anker. Da hun ble døpt Berthe Carine i Langesund i 1816, var foreldrene oppført som matros Halvor Olsen Lollich og Anne Elisabeth Andersdatter. Vi kan undre oss over de ulike etternavnene til Karines far: både Anker og Lollich. Navnet Anker var fra stefaren hans, styrmannen Jens Jacobsen Anker, mens Lollich var morens pikenavn. Hun tilhørte en dansk kjøpmannsfamilie som kom til Skien fra Århus tidlig på

Johannes og Margit flyttet
til gården Glenna i Bø. FOTO: UKJENT.

1700-tallet. De kom opprinnelig fra Lolland og tok derfor navnet Lollich.

Halvor døde til sjøs, og Anne Elisabeth giftet seg snart med skomakeren Ingebret Hansen fra Toten. De flyttet som nevnt til Seljord i 1822 forteller Bamble kirkebok, som har en fortegnelse over utflyttede fra prestegjeldet. Vi kan undre oss over hvorfor den lille familien Ingebret, Anne Elisabeth, og Berthe Carine på seks år la ut på flyttefot fra Langesund til Seljord? Trolig var det for å søke arbeid for skomakeren. Denne flyttingen var i hvert fall en forutsetning for denne historien. Hva som skjedde med moren og stefaren til Karine, vet jeg ikke enda.

Karine og Johannes levde noen år sammen med sønnen Halvor, og i august 1845 fikk de datteren Ingeborg. Allerede en måned etter fødselen døde Karine, trolig i barselseng, og i november døde også Ingeborg. Dette kan vi lese i kirkeboka for Seljord. Johannes satt nå igjen med den lille sønnen Halvor på halvannet år. Hva skulle han gjøre?

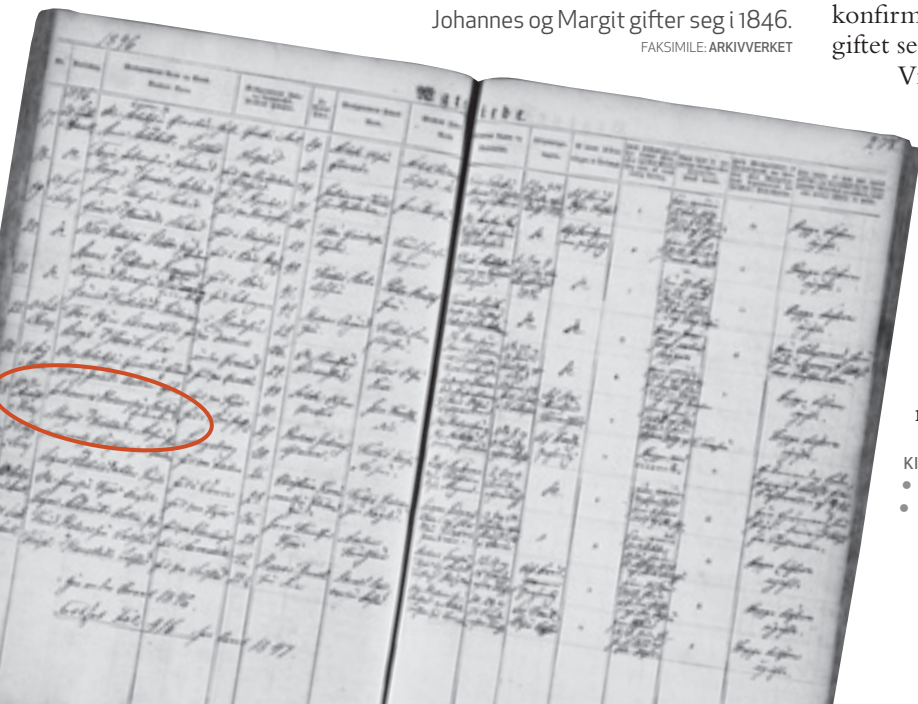
Det valget han nå gjorde er bemerkelsesverdig. I august 1846, et snaut år etter at Karine var død, giftet han seg med Margit, og dermed hadde han nå begge sønnene hos seg. Han hadde gjort opp for det som hadde skjedd. Margit hadde ikke giftet seg på disse årene. Som ugift mor med et lite barn stod hun nok ikke først i ekteskapskøen. Det kan jo også hende at Margit hadde flyttet inn hos Johannes for å hjelpe ham etter at Karine var død. Kirkeboka for Seljord forteller om giftermålet mellom Johannes og Margit.

BODDE IKKE SAMMEN

Johannes og Margit flyttet til Bø, hvor de overtok gården Glenna, og de fikk flere barn. *Bø-soga* av Stian Henneseid forteller om familien på Glenna og barna deres, men har

Johannes og Margit gifter seg i 1846.

FAKSIMILE: ARKIVVERKET

ikke med de to halvbrødrene og livet til familien mens de bodde i Seljord, bortsett fra at det nevnes at det muligens var to sønner i tillegg til de barna som er nevnt i bygdeboka. Dette viser en svakhet ved sekundærkilder, som jo bygdebøker er, da de kan være ufullstendige. *Bø-soga* er for øvrig tilgjengelig på Nasjonalbibliotekets hjemmeside.

Neste gang de to halvbrødrene dukker opp i kildene er i 1857. 11. oktober det året stod de begge til konfirmasjon i den gamle kirken i Bø. Kirkeboka for Bø forteller om de to guttene, hvor de bodde og hva slags skussmål de fikk av presten. Karines Halvor er oppført som nr. 16 med skussmålet «god kunnskap, flittig og sedelig». Margits Halvor står som nr. 29: «taalelig kunnskap, flittig og sedelig».

For å gjøre det hele enda mer forvirrende har presten gitt begge guttene samme fødselsdato, som om de var tvillinger. Det viser seg at på denne tiden bodde de to guttene ikke på samme sted. Karines Halvor bodde på gården Harpestå, mens Margits Halvor bodde hjemme på Glenna. Hadde Karines Halvor blitt sendt hjemmefra, som gårdsgutt på gården Harpestå, mens den andre hadde fått bli hjemme hos foreldrene? Det vanlige på denne tiden var jo at barna bodde hjemme til de var konfirmert, deretter måtte de fleste ut og tjene inntil de giftet seg.

Vi kan stille flere spørsmål: Hvordan var forholdet mellom Karines Halvor og stemoren Margit? Og forholdet mellom de to halvbrødrene? Margits Halvor forsvinner ut av min historie – jeg har ikke klart å finne hva som skjedde med ham. Karines Halvor flyttet derimot tidlig fra Bø og slo seg ned i Kragerø hvor han fikk mange etterkommere, men historien rundt fødselen hans og oppveksten ble det tiet om. Nå vet vi noe mer om oldefars barndom og de menneskene som var de nærmeste i hans tidlige og mest sårbare år. ■ ■

KILDER

- Henneseid S., *Bø-soga II. Gards og ættesoga*.
- Kirkebøkene for Bamble, Bø, Langesund, Sannidal og Seljord,

Fyra goda skäl att välja ArkivDigital redan i höst

ArkivDigital är populärast bland släktforskare i Sverige.
Tjänsten har allt som behövs: källorna, registren och släktträdet.
Med ett abonnemang är du bara några knapptryck från att
börja söka efter din svenska släkt.

MEST KÄLLOR

ArkivDigital har Sveriges mest omfattande internetarkiv med digitaliserade originalkällor för släktforskare.

FLEST REGISTER

ArkivDigital har Sveriges största och mest användbara personregister som hjälper dig att hitta i källorna.

EGET SLÄKTTRÄD

I ArkivDigital skapar du ett eget släktträd och håller enkelt ordning på allt intressant du hittar.

UTFÖRLIG LÄROBOK

ArkivDigital's lärobok "Släktforskning på riktigt" är en pedagogisk vägledning till svensk släktforskning.

SKOGSJÖ MEDIA ÅLAND

Med ArkivDigital's nybörjarpaket är jakten på dina rötter snart igång!
Pris: 995 svenska kronor, abonnemang tre månader och lärobok, inkl frakt och moms.

Läs mer på www.arkivdigital.se/nyborjarpaket

ArkivDigital
Din nyckel till historisk kunskap

ArkivDigital är Sveriges ledande leverantör av historiskt källmaterial via internet till historiker, släkt- och hembygdsforskare och andra som vill studera källorna i original.

Oldefar sin ukjente historie

Ein dramatisk ekspedisjon til Grønland med orkan og forlis, bananfrakt i Karibien og eit yrkesliv på havet som matros og skips-tømmermann – i tillegg til fattigdom, barsedød, tuberkulose og kampen for å overleve under mellomkrigstida. Dette er noko av det som dukka opp då eg starta å nøste i det korte livet til min oldefar.

■ TORSTEIN NYTUN

Frå sjøforklaringa i Bergen sjørett. Saka på framsida av *Bergens Tidende* 23. desember 1926. FAKSIMILE: NASJONALBIBLIOTEKET

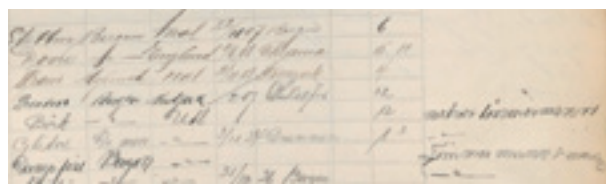
Mormora mi Ruth Hauge Eiken vaks opp i Åmdalen i Ørsta, og budde heile sitt vaksne liv saman med morfar Alf Eiken i Eiksund på Sunnmøre. Men eigentleg var ho frå Bergen, og ho hadde ein dramatisk start på livet. Begge foreldra og sju sysken døydde av tuberkulose før mormor var fire år gamal. Ho og ein eldre bror kom på kvar sin barneheim. Ruth, som overlevde tuberkulosen, fekk etterkvart flytte til ei familie i Ørsta som tok henne til seg. Ho fekk etterkvart kontakt med sin bror og nokre tanter i Haugesund, men ho hadde lite informasjon om foreldra sine.

Då eg starta med slektsforskning for nokre år sidan var difor denne greina litt ekstra spanande, og etterkvart dukka det fram ei gripande historie om eit kort, men innhaldsrikt liv. Dette er historia om min oldefar Halfdan Hauge og hans familie.

OPPVEKST OG BAKGRUNN

Halfdan Nikolai Hauge blei fødd i Bergen i 1889. Faren Karl N.R. Hauge (fødd i 1857) var bygningssnikkar med borgarbrev i Bergen. Mora heitte Anna Marie Hauge og

Sjøfartsrull som viser båtane Halfdan seilet med og når han var ute. FAKSIMILE: ARKIVVERKET

var frå Moberg (fødd i 1857). Halfdan vaks opp i Bergen med til saman åtte sysken. Vi veit lite om oppveksten, men i 1907, det året han fyller 18, får Halfdan seg hyre om bord på dampskipet DS Stettin. Han seglar frå Bergen 21. mai. Dei neste to åra arbeider han på fleire forskjellige båtar, for det meste i Østersjø- og Nordsjøområdet.

På Digitalarkivet fann eg sjøfartsrulla som viser båtane han segla med og kva tidsperiode han var ute. Ved å lese skipslistene i *Bergens Tidende*, *Norges Sjøfartstidende* og andre aktuelle aviser i tidsperioden på nb.no, har eg kunna fylgje båtane Halfdan jobba på omtrent frå hamn til hamn, frå veke til veke.

Samtidig som Halfdan reiser på sjøen i 1907 skjer det også ting på heimebane. I april 1907 forlét faren Karl familien i Bergen og reiser til Amerika på jakt etter betre fortjeneste i arbeidet. Karl ender opp i Duluth Minnesota der han livnærer seg som snikkar. I 1910 reiser også Halfdan sin bror Rasmus Hauge med familie til Amerika. Etterkomarane etter Rasmus lever framleis i USA, og desse har eg no etablert permanent kontakt med.

Kilde for dette er emigrasjonsprotokoller frå Bergen politikammer, ankomstlister frå Ellis Island, samt adresse-lister frå Duluth Minnesota som eg fann på ancestry.com. På findagrave.com fann eg minneord etter Rasmus sine døtrer som inneheldt namn på slektningar, og ved hjelp av Google og Facebook fekk eg etablert kontakt.

Etter at Halfdan går i land i november 1908 blir han på land nokre år. I 1910 er han registrert som snikkardreng i folketeljinga. Kanskje har han yrket skips-tømmermann i tankane, eller kanskje har han funne kjærleiken heime i Bergen? To år seinare giftar han seg

Mormor Ruth og broren
hennar, Karl. FOTO: PRIVAT

Ekspedisjonen vart omtalt som ein stor bragd i norske aviser. Her frå *Bergens Tidende*. FAKSIMILE: NASJONALBIBLIOTEKET

nemleg med Olufine Johanne Eriksen. Dei blir ifylgje klokkarboka i Årstad prestegjeld gifte der 11. september 1912, Bergen. I august året etter får Halfdan og Olufine sitt fyrste barn; ein son som dei kallar Harry Edvard, men han lever dessverre berre nokre veker. I mars 1914 blir så dottera Margrete født, dette fann eg i Digitalarkivet.

SJØFART, FØDSLER OG TUBERKULOSE

12. april 1915 reiste Halfdan til New York med SS Bergensfjord (NAL). Han hadde fått hyre som skips-tømmermann på eit skip DS Preston som gjekk i frukt-fart med bananar mellom USA og Mellom-Amerika. Olufine gjekk då høggravid og berre to dagar etter at han hadde reist, fekk ho dottera Henny Marie. Det skulle gå nærmare to år før Halfdan fekk møte dottera si. Kjelder her er emigrasjonsarkivet, skipsrullar og kyrkjebøker.

Frå 1918 og utover 1920-talet består spora vi finn etter familien av dåp av born, og gravferder av born som døyr. Lungebetennelse og tuberkulose er i all hovudsak grunnen til at borna døyr unge. Vi veit ikkje mykje om livet deira på denne tida, men det kan virke som om det no blir tunge tider. I den kommunale folketeljinga i Bergen frå 1922 finn vi familien Hauge på adresse Ny Solheim No 229. Bergen kommune står oppført som arbeidsgivar og Halfdan er registrert som arbeidsledig på grunn av sjukdom. På denne tida er det i Bergen bustadmangel og i brakkene på Solheim er det trongt med dårlege sanitære og hygieniske forhold.

I april 1923 får Halfdan hyre som skipstømmermann og reiser ut frå Bergen med dampskipet DS Birk. Dette blir på nytt ein lang tur til fjerne strøk der han er ute i tolv månader. I gamle aviser på Nasjonalbiblioteket (nb.no) finn ein Birk både i Chile, Canada, Frankrike og England i denne perioden.

Dei påfølgande åra blir tøffe. Halfdan har korte turar på sjøen med forskjellige dampskip. Sommaren 1924 døyr dottera Henny Marie på ni år av tuberkulose. Og året etter døyr Margrethe på elleve år av sjukdomen og Gerda i 1926. Innimellom desse tragediane får dei også ein ny son, Rasmus, i 1925. Dette fann eg i kyrkjebøker og på Digitalarkivet.

TIL GRØNLAND OG BERGING AV AMETA

Forsikringselskapet Æolus rusta i 1926 ut ishavsskuta Buskø med kurs mot Vestgrønland for å hente heim M/S Ameta, som var lagt igjen under Helderekspedisjonen tidlegare same år. Ekspedisjonen forlét Bergen 20. oktober 1926 med ishavsskuta Buskø. Alle som kjenner vêrtilhøva i Arktis på denne tida av året vil forstå at dette er ein ekspedisjon med høg risiko. Overfarten vart likevel god for årstida å vere, og dei kom fram til Holsteinborg 2. november. Der fann dei motorskonnerten Ameta liggande i fjøra ribba for ror og nærast alt utstyr, men med skroget intakt.

Dei brukte 13 dagar på å sette skuta i sjødyktig stand, og 17. november var fartøyet opprigga og utstyrt med provisoriske seil som dei fekk skaffa seg i Holsteinborg. Ombord i Ameta gjekk tømmermann Halfdan Hauge frå Bergen, dykkar Nils Florvaag frå Florvåg, signalmann Hans Olsen, stuert Konrad Teigland, motormann Ludvig Kvinge frå Masfjorden og kaptein Einarsen. Eit telegram som det tok ein eskimo 13 dagar å frakte frå Holsteinborg til Godthåp, blei sendt heim til Noreg om at ekspedisjonen hadde sett kursen heimover. I norske aviser blei dette omtala som ei stor bragd. *Buskø* tok Ameta under slep og sette kurs heimover.

To døgn seinare då dei var kome til Davisstredet, bles det opp til ein skikkeleg orkan. Den knuste rekka og gjorde stor skade på dekk, men begge båtane klarte seg. Uveret tok seg likevel oppatt og rundt 250 kvartmil av Kapp Farvel sleit slepet. Buskø forsvann i snøkaven og mannskapet på Ameta måtte rigge segl og bruke hjelpemaskina. Båten blei ført av stad med stormen og i ni døgn kjempa dei for livet i orkanen. Natt til 5. desember skimta dei endeleg land, men då det lysna av dag vart det snart klart at dei ikkje kunne nå inn til land i det forferdelege veret. Båten blei ført inn mot ureint farvatn ved kysten av Island, og det var ingen annan utveg enn å prøve å lense seg ut i betre farvatn.

Dei kom etterkvart likevel inn mellom brota og dei frykta for at skuta skulle bli knust. Dei kjempa heile dagen og ofte var det berre ei hårsbreidd mellom liv og død. Ingen tenkte at det ville vere mogleg å kome levande frå det. Ved middagstida stoppa hjelpemaskina og dei måtte oppatt med stagsegl. No og då støtte skuta mot botnen, men dei fekk ikkje lekkasje. Så utpå natta fekk dei hjelpemotoren i gong igjen og klarte etter mykje slit å kome seg vest av Flatey. Dei fekk også sendt opp nødsignal. Kapteinen beskriv det som eit under at dei klarte å kome seg klar brenningane.

6. desember fekk dei kontakt med ein losbåt og fekk

① Morgenavisen-sak frå julaften 1926. FAKSIMILE: NASJONALBIBLIOTEKET

② Kaptein Einarsen fortel om forliset i *Bergens Tidende*, her utgåve frå 21. desember 1926.

③ Oldemor Olufine. MÅLAR: PRIVAT

los om bord som hjelpte dei til ein ankerplass nær Flatey på Island. Men denne må ha lagt utsett til, for då det rauk opp til ny orkan, tok dei livbelta på seg då alt håp om å halde det gåande syntest umogleg. Ved daggry klarte mannskapet å kome seg på land på nokre skjær og berga seg. Dei var då heilt utmatta av frost og svolt. Det hadde ikkje vore mogleg å gjere opp varme på fleire veker, og søvn hadde det heller ikkje vore tale om på mange døgn. Kapteinen hadde fått forfrysningar på beina allereie i Holsteinsborg, noko som sjølsagt hadde blitt enda verre no. Drikkevatnet om bord hadde vore dårleg og berre blitt verre under turen, med iblanda leire og saltvatn. Ingen av mannskapet hadde no vore ute av kleda på tre veker. På heile turen hadde kokken berre klart å bake brød ein gong, fått varma kaffi to gongar og elles hadde dei i fylgje kaptein Einarsen berre ete kald hermetikk.

Denne delen av historia er i all hovudsak basert på artiklar frå aviser i Bergen i desember 1926, særskilt kaptein Einarsens forklaring trykt i *Bergens Tidende*, 21. desember.

23. desember blei det halde sjøforklaring i Bergen sjørett. Der forklarte mellom anna Halfdan Hauge seg. Han seier her at Ameta må ha vore sett på land i fullt sjødyktig stand. Skroget var heilt tett og båten sto slik at den låg i vatn ved flo sjø (høg vasstand). Roret var teke av, men hadde berre ei lita sprekke som lett kunne reparerast. Avisrapporter frå sjøretten fann eg på **nb.no**, blant anna i *Bergens Tidende* vesle julaften og i *Morgenavisen* julaften 1926.

DEI SISTE ÅRA

Turen til Grønland blei den siste tur på havet for Halfdan. Rett etter at han kom heim frå den dramatiske turen til Grønland, nærare bestemt den 5. februar 1927, blir Halfdan far til ei lita jente som dei kallar Ruth Hauge.

Gleda over eit nytt barn blir dessverre avløyst i meir sorg då sonen Rasmus på to år døyr av hjernehinnebetennelse seks veker seinare. Også i 1928 får dei ein son Erling, men han døyr i november same året. Erling blir det siste barnet Halfdan og Olufine får. Av totalt ni born, har dei no berre att to i live.

Tuberkulosen har ramma familien hardt og den 15. august 1929 døyr også Halfdan Hauge 40 år gamal av sjukdomen heime i Løbergsvei 94. Han etterlet seg Olufine og to små born, Karl Nikolai «Kalle» på ni og Ruth på to år. Det kan ikkje ha vore enkelt for Olufine å sette att med to små born å forsørge. Inntekta har falle bort, og til slutt blir også ho råka av tuberkulosen. Etter tre år som fattig enke med dei to borna, døyr også Olufine på Lungegården sjukeheim i 1932. Ho blir ifylgje skiftedokument, som eg fann på Digitalarkivet, gravlagd på fattigvesenet si rekning.

Ruth Hauge budde no på Karistova (tuberkuloseheim for born) ved Kysthospitalet i Hagevik. Mest sannsynleg var også ho smitta av tuberkulose. Broren Karl «Kalle» kom til barneheimen Lønningen i Bergen. Dei to borna som berre har att kvarandre, blir skilde frå kvarandre. Etter ei tid fekk Ruth kome til ein familie i Ørsta på Sunnmøre der ho vaks opp. Ho fekk etterkvart på nytt kontakt med bror sin, og dei hadde eit nært forhold til kvarandre fram til «Kalle» døydd i 1984.

Mormora mi Ruth døydd i 2015 i ein alder av 87 år. Ho fekk ein god oppvekst som fosterbarn i Ørsta, og levde eit langt og godt liv saman med mann og to born i Eiksund på Sunnmøre. Ho var heilt til det siste oppteken av å finne ut meir om familien sin i Bergen, og ein kjenner eit visst vemod over at mykje av denne historia fyrst kom fram etter at ho gjekk bort. ■ ■

NOKRE KJELDER

- Digitalarkivet: kyrkjebøker, utvandringslister og sjofartsrull.
- Nasjonalbiblioteket: Avisartiklar om Grønland og berginga av Ameta.

‘Gamlejordmora’ med

Som jordmor kommer man tett på livets mirakel, men før i tiden kunne dødsfall rundt fødsler forekomme mye oftere enn i dag. Min tippoldemor opplevde begge deler, også på privaten.

■ INGER LUND THORSEN

Min slekt både på mors- og farssiden er bondeslekter. De var selveiende bønder, leilendinger eller husmenn. Kvinnene arbeidet med husarbeid, var i fjøset, på jorda, karded, spant, strikket, dyrket lin, vevde og sydde. I brudekista lå det hjemmevevde lakener med monogrammer, som jeg har arvet fra mormor og farmor.

«Gamlejordmora» Karen på sine eldre dager. FOTO: PRIVAT

Et par slektsledd tilbake var det få med formell utdanning utover sjuårig folkeskole. På mormor og morfars gård på Gjone i Hedrum, nå Larvik kommune, hang portretter av mine tippoldeforeldre. Tippoldemor kalte de bare for «gamlejordmora».

Jeg ble nysgjerrig. Hadde hun utdanning eller var

Karen og mannen Nils i sine yngre år. FOTO: PRIVAT

et hjerte av gull

hun bare hjelpekone? Hvem var hun egentlig? Det ble starten på en spennende reise for å bli bedre kjent med tippoldemor Karen. Hun døde 25. september 1938 – nøyaktig 20 år før jeg så dagens lys.

FANT MYE I ARKIVENE

Min reise begynte på Riksarkivet i Oslo. Her fant jeg eksamensprotokollen fra fødselsstiftelsen i Kristiania fra 1872, hvor hennes navn var sirlig ført. Jeg leste gjennom journalene på alle de kvinnene som fødte det året hun var blant læredøtrene på Fødselsstiftelsen. På Statsarkivet på Kongsberg fant jeg hennes søknad, samt dokumenter rundt ansettelsesprosessen i Hedrum. Det interkommunale arkivet på Kongsberg inneholdt hennes jordmorjournaler fra 1902–1911.

Kirkebøker og folketellinger kunne fortelle mer om hennes eget liv og familie. Det lokalhistoriske tidsskriftet Heidarheim hadde en artikkel hvor hun var nevnt, og eldre slektninger kunne fortelle historier om henne og slekten. I tillegg hadde jeg et lite medisinsk instrument som hadde tilhørt henne. Det viste seg å være en snepert, brukt til åpning av blodårer ved årelating.

SENDT PÅ JORDMORSKOLE

Karen ble født 13. mars 1854 i Kvelderønningen, en tidligere husmannsplass under prestegården i Kvelde i Larvik, hvor hennes foreldre nylig hadde blitt selveiere.

Søsteren Lena ble i 1869, som 21-åring, gift med den 45-årige ordføreren i Slemdal, Arne Pedersen Kiste. Han var enkemann uten egne barn etter sin 20 år eldre kone Berthe. I en alder av 48 år skulle ordføreren bli far for første gang, og de fikk til sammen åtte barn.

Kommunen manglet utdannet jordmor. Derfor sendte han svigerinnen Karen som 18-åring til jordmorutdannelse ved fødselsstiftelsen i Kristiania mot at hun senere forpliktet seg til å jobbe i Slemdal (nå Siljan).

Karen med Sigurd og Marie,
to av de morløse barnebarna.
FOTO: PRIVAT

Kode	Navn, Alder	Foretatt, Navn	Arbeid	For den 1ste Gang	Resultat	Navn og Alder
126	Therese Olsen 17. januar 1873	Rollef Jensen 18. januar 1873	Arbeidet blev gjort	OK	Godt	Tungt
127	Phane Larsen 18. januar 1873	Gran Larsen 18. januar 1873	Arbeidet blev gjort	OK	Godt	Tungt
128	Karen Olsen 18. januar 1873	Karen Olsen 18. januar 1873	Arbeidet blev gjort	OK	Godt	Tungt
129	Phane Larsen 18. januar 1873	Gran Larsen 18. januar 1873	Arbeidet blev gjort	OK	Godt	Tungt

FAKSIMILE: ARKIVVERKET

Jordmorutdanningen var den første utdanningen for kvinner i Norge, og ble opprettet i Kristiania i 1818. Jordmødrene ble rekruttert fra lavere bondestand og andre primærnæringer. Disse var vant til å arbeide fra barnsben av i motsetning til kvinner fra høyere sosiale lag, som mest satt på stas, leste, broderte eller spilte piano. Karen hadde gjett som barn og i konfirmasjonsalderen lå hun på setra. På tur ned til bygda møtte hun tidlig en morgen ei binne med to unger – Karen gikk bare en liten omvei. Dette var nyttige erfaringer da hun senere som jordmor måtte ri ut i skogen til husmannsplasser for å hjelpe fødende kvinner.

FÆRRE DØDSFALL AV HYGIENETILTAK

Fra 1. mai 1872 til 29. april 1873 gikk Karen og elleve andre lærere på Fødselsstiftelsen i Kristiania. I løpet av året fødte 191 kvinner her. Av dem var 26 gift, to var enker. Fire av kvinnene hadde syfilis og ett barn ble født med tegn på medfødt syfilis. Seks barn var dødfødte og sju døde like etter fødselen. Det var dessuten fire tvillingfødsler – i to av tilfellene døde begge tvillingene, og i de to andre overlevde kun én tvilling. I tillegg var det tre tangforløsninger. Alle barna overlevde dette, men fire kvinner døde av barselfeber.

Overlege Faye la tidlig om rutinene og innførte vasking med klorkalk, før det var allment anerkjent. I hans nyreviderte lærebok som ble tatt i bruk det året Karen gikk jordmorskolen, ble viktigheten av hygiene understreket. Fra 1886 kom det påbud om at fødselshjelpere skulle vaske seg med karbolvann og betydningen av hygiene var for alvor akseptert. På 1850-tallet døde sju promille av kvinnene av barselfeber, dette sank til rundt to promille på begynnelsen av 1900-tallet.

UENIGHETER RUNDT ANSETTELSE

23. august 1873 giftet Karen seg med Nils og sammen fikk de sju barn. De første var tvillingdøtre, hvorav den ene døde to måneder gammel, mens ei annen datter gikk bort to år gammel.

Etter 12 år i Slemdal ble hun ansatt i Hedrum i 1885. Ved ansettelsen ble det strid mellom distriktslege og herredstyre (kommunestyret) om hvem som var den beste kandidaten. I Hedrum Herredstyre den 7. mai 1885 erklærte ordføreren følgende:

«Paa Grund af det Kjendskab flere af Herredstyrelsens Medlemmer har til Ansøgerne, bleve de enige om at erklære, at den som No: 2 opførte Karen J. Halvorsen maa blive ansat som Jordemoder i Hedrum, da man troer derved at imødekomme et inden Herredet almindeligt Ønske.»

Distriktslege Leegards uttalelse noen dager senere argumenterer for å ansette den første innstilte:

«Johanne Nilsen har bedre Examenscharakter enn den af Herredstyrelsen foreslaaede Karen J. Halvorsen og hun har fremlagt de mest rosende Vidnesbyrd om Dygtighed og godt Forhold fra Sandefjords 3 Læger.»

Herredstyrets begrunnelse for fortsatt å holde fast på sin innstilling av Karen Halvorsen var følgende:

«Hvorfor man ikke kan være enig med Distriktlægen i at anbefale Johanne Nielsen, der i flere Aar har været ansat som Jordemoder i Sandefjord, og saaledes har virket under gunstigere Forhold, nu kunde være mindre tilfreds med og mindre skikket til at virke blant den fattigere Deel af Land Befolkningen.»

På bakgrunn av dette ansatte amtmannen Karen. Hun og mannen kjøpte gård på nevnte Gjone. Ved folketellingen fra 1900 ser vi at det i tillegg bodde en fire år gammel fosterjente på gården.

◀ Fra eksamensprotokollen på Fødselsstiftelsen i Kristiania i 1873.

Familiebilde fra Gjone i 1904.
50 år gamle Karen med hele sin familie.

FOTO: UKJENT

OVERTOK OMSORG FOR ET BARN

En dag i 1903 tok Karen imot ei lita jente, født av en ugift mor. En av hennes egne sønner ble nevnt som barnefar, men ifølge kirkeboka var det flere kandidater til farskapet. Jenta ble først satt bort, men etter noen måneder tok Karen en myndig avgjørelse: Hun ville selv overta omsorgen for barnet.

Allerede på jordmorskolen måtte hun stå ansikt til ansikt med de sosiale problemene det førte med seg å føde barn utenfor ekteskap. Mødrene hadde små muligheter til å forsørge både seg selv og barnet, i tillegg kom den sosiale skammen. Det hendte at ugifte mødre i fortvilelse fødte i dølgsmål, da man tok livet av barnet. Jordmødre hadde meldeplikt til presten dersom de kom over slike tilfeller.

FIRE MORLØSE BARNEBARN

I 1906 døde mannen Nils av blodforgiftning og Karen ble enke i en alder av 52 år. Hun hadde da fortsatt omsorg for små barn, og som jordmor begynte hun nå også å ta imot barnebarn.

I 1902 giftet datteren Anne Marie seg og flyttet til Gjerpen hvor hun fikk flere barn. Ifølge Sigurd Ødegård, oldebarnet til Karen, skjedde det en stor tragedie i familien januar 1911. Anne Marie, altså Sigurds bestemor, døde på barselseng 14 dager etter at hun hadde født sitt fjerde barn. Enkemannen Martin Olsen Fliid kunngjorde i dødsannonсен: «Min elskede og dyrebare hustru, mine fire børns ømme mor Anne Marie hensov stille inat 35 aar gammel.» Sigurd hadde tatt vare på dødsannonсен etter bestemoren – han var sønnen til det nyfødte barnet, Marie. I kirkeboka for Gjerpen fant jeg opplysninger både om Maries fødsel og moren Anne Maries død.

Sammen med barnebarnet Anna, som nå var sju år, flyttet hun til Gjerpen for å overta omsorgen for de fire morløse barnebarna sine. Sønnen Nils Kristian og svigerdatteren Helma, som nettopp hadde født, flyttet også med for å blant annet å amme det nyfødte, morløse barnet Marie.

FREDFULL BORTGANG

Karen bodde sine siste år igjen på Gjone, hvor sønnen og svigerdatteren nå bodde med sine sju barn. I 1933

overtok sønnesønn og hans kone gården. På gården var det ei elgbikkje, og Karen og bikkja satt ofte i hver sin kurvstol på kammerset.

Hun fikk sitt dødsleie 84 år gammel. Min mormor fortalte at etter at Karen hadde ligget og døset en stund, slo hun øynene opp og sa: «Det blei så godt». «Det var som hun så inn i en bedre verden», sa mormor. Hun opplevde en slik fred rundt Karens dødsleie og de dagene hun lå på likstrå. Et strevsomt, men rikt kvinneliv, var ebbet ut. Da likfølget gikk fra Gjone til Kvelde kirke, observerte en nabo at elgbikkja fulgte etter. Etter at kista var senket, luntet hun bort og tittet ned i grava før hun snudde og løp tilbake til Gjone.

De gamle distriktsjordmødrene, rekruttert fra bondestanden, var bokstavelig talt jordnære kvinner. På den måten fikk også navnet jordmor en dobbel klang. Legene ble rekruttert fra samfunnets øvre sosiale lag. I eldre tider var det gjerne en stor kløft mellom embets- og bondestanden, da de på sett og vis levde i to atskilte verdener.

For Hedrums vedkommende bodde distriktslegene i Larvik, de kom på gjestesisitter inn til bygda. Jordmødrene var derimot de første helsearbeiderne som både bodde og virket i bygda. De var selv en del av det folket og miljøet de skulle hjelpe. En klok distriktslege visste nok å benytte seg av denne særlige innsikt som jordmødrene satt inne med.

KILDER

- Arkivmateriale fra Riksarkivet. Jordmorskolen og Fødselsstiftelsen i Christiania.
- Arkivmateriale fra Statsarkivet. Amtmannen. Jordmorsaker.
- Blom I. *Den haarde Dyst. Fødsler og fødselsbarn gjennom 150 år*. 1988.
- Digitalarkivet: Kirkebøker og folketellinger for Hedrum, Slemdal og Gjerpen.
- Dødsannonse etter Anne Marie.
- Heidarheim. Årsskrift Hedrum historielag 1974–75. Bjørn i Kvelde og Kolbjørn Sletsjøe.
- Interkommunalt arkiv. Kongsberg. Jordmorprotokoller etter Karen fra 1902.
- Kjerheim K. *Mellom kloke koner og kvitkleddede menn. Jordmoresen på 1800-tallet*. 1987.
- Lov om Jordmødre av 1898.
- Muntlige informanter: Nils Jacob Thorsen, Ingeborg Gjone, Kristine Gjone. Kolbjørn Gjone. Sigurd Ødegård.

EIER: SIGURD ØDEGÅRD

Anne Maries dødsannonse, datteren til Karen.

‘Avslørt’ av Digitalarkivet: Min oldemors hemmelighet

Vi ble fortalt at oldemors «gråtetokter» skyldtes at hun måtte flytte fra storbyen Trondheim til en utpost i Lofoten da hun giftet seg. Så feil kan man ta!

■ TORSTEIN VIK

Berntine og Ole Johan med sine seks barn. Min farmor, Hanna, er nr. 2 fra venstre i bakre rekke. FOTO: JOHAN LIND

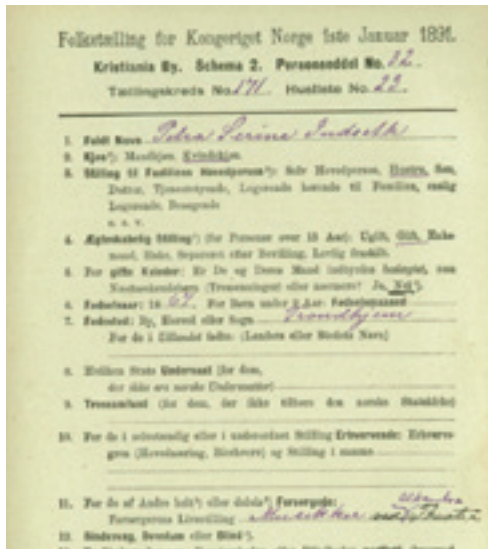
Berntine Serine Strøm (1847–1936), min oldemor, ble født og vokste opp i Trondheim. Trondheim var den gangen en stor by med rundt 30 000 innbyggere. Mens hun bodde og arbeidet som «pige» hos sin mors bror, handelsmann og huseier Carl Martin Haugan, ble hun kjent med «snektersvend» Ole Johan Andreas Johnsen (1851–1924).

Ole Johan var fra Storfjell i Vågan i Nordland, helt sør på Hinnøya, der det bare bodde 39 sjeler. Berntine ble gravid, og i oktober 1876 giftet de to seg i Domkirka. I februar 1877 ble sønnen, Harald Joakim, døpt i Vår Frues kirke. Samme år flyttet familien til Storfjell. Her bodde Berntine hos svigerforeldrene, mens Ole Johan etablerte seg som snekker i Kabelvåg.

FORTALT I GENERASJONER

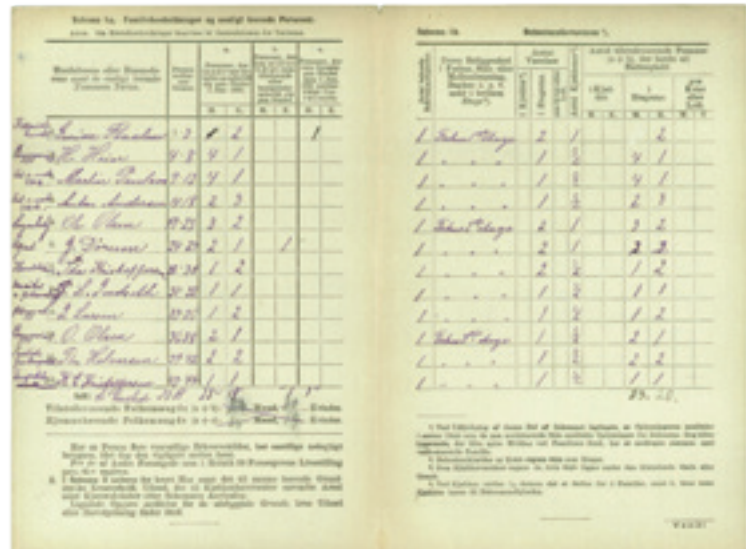
Når vi møttes til familietreff i Kabelvåg på 1950-tallet, var historien om Berntine som flyttet fra storbyen til «verdens ende» en gjenganger. Med historien fulgte fortellingen om at hun ofte måtte gå «attom nova» for å gråte. Man malte gjerne ut hvilken overgang det måtte ha vært å komme fra Trondheim med et «pulserende byliv» til en fattiglig og tungt drevet gård i en fjellskråning på et sted der det nesten ikke bodde folk. Alle forsto at det måtte ha vært et sjokk, og en god grunn til å gå attom nova. Behovet for å gråte må ha vært betydelig siden historien ble fortalt i generasjoner, og det må ha gjort stort inntrykk på svigerfamilien. Men var det virkelig livet i Trondheim hun savnet?

Da jeg nylig begynte å grave i slekshistorien (jeg ble medlem i Slett og Data så sent som i 2020) fikk jeg en

«Personseddel» fra folketellingen i januar 1891.

FAKSIMILE: ARKIVVERKET

Fra folketellingen i Kristiania i 1891. På linje 8 finner vi J.L. Indseth, musiker. Han bor sammen med en kvinne (Petra) på et rom og et «halvt» kjøkken!

overraskelse – søk i Digitalarkivet avslørte nemlig en hemmelighet! Men før den avsløres, må vi fortelle litt om Berntine Serine, hennes bakgrunn og oppvekst i storbyen.

FATTIGDOMSPREGET OPPVEKST

Berntines far var Haldo Strøm (1805–1870). Han var født i Lilleelvdaalen (nå Alvdal), og var ved folketellingen i 1865 løsarbeider. Moren het Marie Birgitte Strøm (1816–1879) og de bodde ifølge samme folketelling i «arbeiderboligen» på Kalvskinnet i Trondheim. De 24 leilighetene i arbeiderboligen var på ca. 30 kvm hver og bestod av stue og kjøkken. Folketellingen det året viser at det bodde 165 mennesker der. I dag benyttes huset til studentboliger.

Haldo døde i 1870 av «nervefeber», tyfoidfeber, som skyldes bakterien *Salmonella typhi*. Sykdommen var særlig utbredt blant fattige. Ved folketellingen i 1875 bodde enken Marie Birgitte fortsatt i Arbeiderboligen. Hun levde da av almisser og offentlig understøttelse. Da hun døde fire år senere, bodde hun på fattighuset. Det var altså neppe det pulserende bylivet som preget oppveksten til Berntine, slik hennes etterkommere svermet for.

«AVSLØRINGEN»

Søkene etter Berntine Serine i Digitalarkivet førte altså til en stor overraskelse. I kirkebøkene fra Domkirken sto det nemlig at hun som 19-åring var mor til Petra Serine Vold, født 18. november 1867 og døpt 29. desember. Far til barnet var matros Peter Stockfeldt Vold, 18 år, som også bodde i Arbeiderboligen. I ministerialboken står det at det både var hennes og hans første leiermål (samleie utenfor ekteskap).

Ved folketellingen i 1875 bodde Petra sammen med sin mormor Marie i Arbeiderboligen. Berntine bodde

da i Prinsens gt. 10, der hun var «pige». I 1882 ble Petra konfirmert i Domkirke med karakteren «næsten meget god». Da bodde hun fortsatt i Arbeiderboligen, sannsynligvis hos besteforeldrene på farssiden. Marie og Haldo var jo da døde, og moren Berntine hadde altså allerede flyttet til Lofoten.

Digitalarkivet avslørte altså at vi hadde en slektning som vi aldri hadde hørt om! Hvorfor hørte vi aldri om Petra, og hvordan ble hennes liv?

ET BLINDSPOR FØRTE MEG TIL ELLIS ISLAND

En gang mellom 1882 og 1885 flyttet Petra til Kristiansund. Der bodde hun ved folketellingen i 1885 i Massastrædet på Kirkelandet. Hun kaller seg da Petra Vold, og er pige hos kjøtthandler Edvard Benum.

På Kirkelandet bor det en ung mann, «arbeidsgut», ved navn Joakim Lambert Indseth (født i 1865). Disse fant jeg igjen, da som ektepar i Kristiania (Oslo) ved folketellingen der i januar 1891. De bodde i Nordbygaten, hvor de disponerte et rom og et «halvt» kjøkken. Problemet var bare at jeg ikke kunne finne at de hadde giftet seg, og jeg fant i første omgang ikke flere spor etter Petra. Om Joakim fant jeg at han ved folketellingen i 1900 var gift med Sofie som han hadde tre barn med.

Jeg spekulerte derfor på om Petra og Joakim hadde søkt «lykken» sammen i Kristiania, men at de så hadde skilt lag. Siden jeg ikke klarte å finne noe om Petra i arkivene etter 1891, lurte jeg på om hun kanskje hadde utvandret. Antakelsen så ut til å stemme. I arkivene i Ellis Island fant jeg faktisk at en Petra Strøm, Norwegian, født i 1867, var ankommet fra Liverpool med skipet Cymric i 1900. Hun angav at hun var enke og hun hadde med seg en fire år gammel datter. Siste bopel var Kristiania. Siden Petra vekslet mellom å bruke etternavnet Strøm og Vold, antok jeg at dette kunne vært henne. Hun skulle til en slektning i Minnesota, og hadde billett dit.

Tippoldemor Marie Birgitte Strøm, som de siste årene av sitt liv levde av almisser og offentlig understøttelse. FOTO: PRIVAT

FOTO: PRIVAT

Arbeiderboligen på Kalvskinnet. Her bodde det 165 mennesker ved folketellingen i 1865.

Jeg hadde ambisjoner om etter hvert å følge sporene etter henne der. Dette skrev jeg i de slektsheftene jeg distribuerte til mine slektninger for et par år siden. Så feil skulle jeg ta!

KORTVARIG LYKKE?

Da jeg under forberedelsen av denne artikkelen igjen gjorde noen nye søk i Digitalarkivet, klarte jeg likevel å finne at Petra og Joakim giftet seg i Kristiansund – i slutten av november 1888. Brudens navn var Peter, og brudgommens etternavn uleselig! De to var altså faktisk gift ved folketellingen i Kristiania hvor Joakim var musiker ved Alhambra Theater, også kalt «Ølhambra».

Dessverre skulle deres lykke bli kortvarig. I kirkebøkene i Kristiansund fant jeg nemlig at Petra døde allerede 20. juli 1891 i Kristiania, og ble begravet i Kristiansund 28. juli. Da var hun bare 23 år gammel. Dødsårsaken var tæring, som er tuberkulose. Avdødes etterlatte var musiker Joakim Lambert Indseth. Det er da gått 14 år siden Berntine flyttet til Storfjell. Fikk hun vite at Petra var død?

HVORFOR DENNE HEMMELIGHETEN?

Historien om Petra var helt ukjent for meg og min generasjon. Jeg tror heller ikke foreldrene våre, barnebarna til Berntine, hadde hørt om Petra. Da ville nok historien om det store behovet for å gå attom nova vært en helt annen. Slekstens samlingspunkt i Kabelvåg var hos min farmor Hanna, Berntines datter. Det at hun aldri korrigerste historien, kan tyde på at heller ikke barna til Berntine og Ole Johan visste om Petra.

Visste Ole Johan at Berntine hadde en datter fra før av, eller var det han som ville at den historien skulle hemmeligholdes? Kanskje Petra var med i bryllupet? Måtte hun bli igjen i Trondheim for selv å arbeide, noe som var vanlig for tiåringer på den tiden, for å hjelpe bestemoren som levde av almisser? Visste svigerforeldrene på Storfjell om Petra, eller ble hennes eksistens holdt

skjult for dem? Det var jo ikke uvanlig at fattigfolk fikk barn utenom ekteskap. Både Berntines far og mormor, samt Ole Johans mor, var alle født utenfor ekteskap, selv om også disse sidene av slekthistorien ikke var kjent for oss etterkommere.

ET GODT LIV I NORD

Berntine og Ole Johan etablerte seg etter hvert i Kabelvåg, hvor de ser ut til å ha fått et godt liv. De fikk i alt seks barn, hvorav tre utvandret til Nord-Amerika. Ole Johan var en driftig kar. Han var møbelsnekker og husbygger. Noen av husene står den dag i dag i Kabelvåg. Senere ble han «samlagsbestyrer», og solgte og serverte øl og vin. Etter at Ole Johan døde, flyttet Berntine til datteren Josefa Elida (bare kalt Siff), gift Wiig, i Narvik hvor hun bodde til sin død.

Berntine skal ha vært flink til å fortelle selvlagde eventyr og til å synge. Vi har også et brev hun skrev til en av sine utvandrede sønner, en gang på 1920-tallet. Da var hun nesten 80 år, men skrev både pent og nokså rett. Jeg lurer derfor på om ikke Berntine Serine Strøm kan ha vært en begavet ung pike, som ikke fikk utviklet sine evner.

Sannheten bak «gråtetoktene» er vel at hun har savnet Petra fryktelig. Kan hun til og med ha hatt en god porsjon skyldfølelse for å ha forlatt henne? Det var i alle fall neppe fattigdommen eller det «pulserende bylivet» i Trondheim hun gikk attom nova for å gråte over. ■

KILDER

- Hovedkilden til opplysningene kommer fra Digitalarkivet. Noen spesifikke referanser til artikkelen er følgende:
- Digitalarkivet. Deriblant denne: <https://www.digitalarkivet.no/view/255/pd00000001008126>.
  - Folkehelseinstituttet, «Tyfoidefeber – veileder for helsepersonell». <https://www.fhi.no/nettpub/smittevernveilederen/sykdommer-a-a/tyfoidefeber---veileder-for-helseper/>.
  - Larsen KE. «Arbeiderboligproblemet i Trondheim 1850–1920: Noen eksempler fra den sosiale boligbyggingens historie». *Tidsskrift for arbeiderbevegelsens historie*, 1983, Nr. 2, side 11–29. https://www.arbark.no/eldok/Arbeiderhistorie1983_16.pdf.
  - Oslo Byleksikon, «Alhambra». <https://www.oslobyleksikon.no/side/-Alhambra>.

Det bestemor ikke fortalte

«Kan du fortelle litt om foreldrene dine?», spurte jeg farmor om av og til da vi var på hytta i Øyerfjellet. Men jeg fikk aldri noen skikkelige svar. Det ble snakket bort eller avvist, og jeg følte hun var ukomfortabel med at dette temaet ble tatt opp.

■ HERDIS HALVORSEN

Det er nærmere 40 år siden farmor Hansine og jeg ferierte sammen. Hun døde i 1987. Faren min visste heller ikke noe bortsett fra at moren hans var vokst opp hos sine besteforeldre i Fåvang i Gudbrandsdalen, og at hans mormor Karen var reist til USA da moren var liten. Farmors bakgrunn hadde med andre ord aldri vært et tema.

Dette måtte jeg finne ut av, og begynte å sette meg inn i slektsforskning. Snart fant jeg farmor i kirkeboka

Farmor Hansine. Her med et gympet sjal som er lik det hun overrakte kronprinsesse Sonja da hun var på Lillehammer.

for Ringebu: «Hansine født 10.04.1896 – uægte – foreldre ungkar og jernbanearbeider Torkel Amundsen, Modalen og pige Karen Nielsdatter Lindviksmoen». Og her var det føyd til: «oppgivet av moderens søster».

Uekte barn, altså. I 1896 var dette fremdeles skambelagt, men oldemor Karen var ikke alene om denne skjebnen. I kirkeboka fant jeg veldig mange eksempler på uekte barn født på samme tid. Men likevel, ikke noe hun ønsket skulle bli kjent 80 år etterpå. Et uekte barn var jo i realiteten et barn uten en far. Likevel, farmor Hansine fikk farens navn – Torkelsdatter – selv om det først ble lovpålagt i 1916.

HVEM VAR TORKEL?

Men hvem var denne Torkel Amundsen fra Modalen? Min nysgjerrighet var vekket. Og slik startet et mangeårig arbeid med å finne svaret. Modalen er en kommune like ved Bergen. Navnene Torkel og Amund var vanlige der, og en slektsforsker i kommunen, Jack Nygård, var optimistisk. Men nei, ingen funn.

Men man gir seg ikke. Navnet Modalen finnes veldig mange steder i landet, på grender og gårder. Sollia var en gang en del av Ringebu, og i Moelv er det også et sted med dette navnet – for å nevne noe. Jeg brukte utallige timer på Riksarkivet og Statsarkivet.

FOLKETELLINGEN GA SVAR

Det gikk noen år, men så kom folketellingen for 1900. En fjern slektning av meg, Torbjørn Furland, oppdaget det først og kontaktet meg om den store nyheten: I 1900 bodde oldefar Torkel Amundsen på Voss og arbeidet på

FOTO: PRIVAT

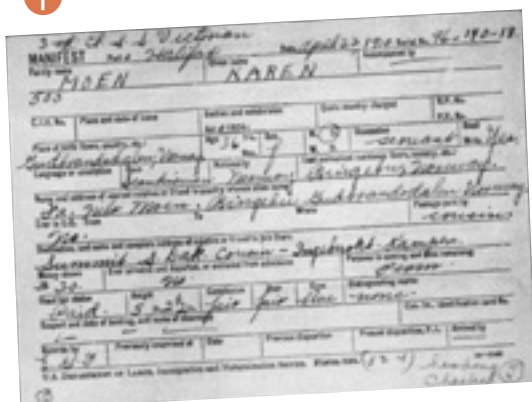

FOTO: OLE JON MOASTUEN

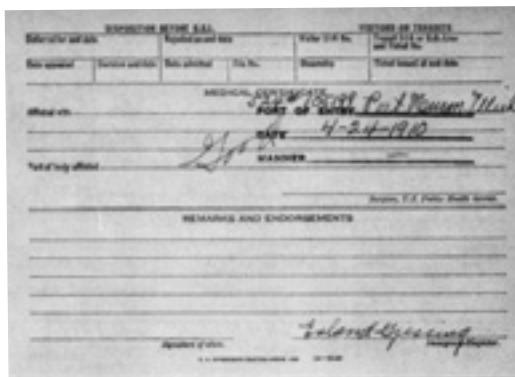

FOTO: PRIVAT

Bergensbanen. Og han var født 7. september 1869 i Sør-Odal. Endelig, etter så mange år på feilspor var det håp om å finne mannen.

Via arkiver og bygdebøker fant jeg etter hvert frem til familien hans på Skarnes. Jeg sporet opp etterkommere etter oldefars halvsøster. Min far rakk å besøke dem mens han fortsatt var i farta. Det var et veldig fint møte, og noen opplysninger og bilder fikk jeg med meg – ett skritt nærmere oldefar Torkel. Men de hadde dessverre aldri hørt om denne Torkel som sikkert hadde reist ut på arbeid som veldig ung.

Folketellingen for 1900 viste også at oldefar fikk en sønn i Ulvik i Hardanger i 1899. Nok et uekte barn. Ingvald Tveit var født 24. september 1899 og var altså farmors halvbror. Moren var Jyri Tveit og jobbet i Jondalen. På sporet igjen.

Jyri Tveit var tanta til komponisten Geirr Tveitt. Jeg kontaktet datteren hans, som også het Gyrid, om et oppslag i *Aftenposten* om henne. Hun kjente til historien om Torkell og sønnen Ingvald. Mor og sønn hadde flyttet til Haugesund for å komme unna folkesnakket. Ingvald var dratt til sjøs etter konfirmasjonen. Seinere fant familien ut – ved hjelp av Frelsesarmeen – at han var død i USA kort tid etter utreise. Og de visste ikke noe om oldefar Torkel etter dette. Der sluttet det sporet. Ny skuffelse.

TO NYE SØNNER

Folketellingen for 1910 kom. Da fant jeg straks oldefar Torkel i Sandefjord. Storsjarmøren var nå gift med Bolette fra Voss 20. november 1899 og de hadde to sønner – Kristian og Olaf.

Ja vel. Jeg gjorde noen forøk på å etterlyse etterkommere av oldefar Torkell, men uten resultat.

Høsten 2020 hadde jeg god tid, og bestemte meg for å gjøre en innsats for å få det jeg drømte om, nemlig et bilde av denne mannen som var min oldefar. En måte var å kontakte Sandar historielag i Sandefjord. Visste de om kilder jeg kunne bruke for å finne etterkommere?

Jeg fikk raskt svar. Ikke rart jeg ikke hadde funnet noen der, for familien var etter kort tid flyttet til Nøtterøy, og oldefar Torkell var begravd der.

TELEFONEN SOM ENDRET ALT

13. oktober i fjor ringte telefonen. «Hallo, det er Bjørg Amundsen. Jeg er barnebarnet til Torkel Amundsen». Gleden kunne ikke vært større! Jeg hadde fått kontakt med en person som hadde kjent min oldefar.

Jeg hadde nemlig kontaktet kirkekontoret i Færder kommune og spurt om de visste om mulighet til å finne etterkommere. Det kunne de ikke, men den hjelpsomme damen på kontoret videresendte min e-post til rette vedkommende. Slik ble kontakten opprettet.

Så nå har jeg truffet oldefars barnebarn. Hun kunne fortelle om oldefars liv på Nøtterøy. Han hadde vært veivokter og hatt et bra liv med kona Bolette og de tre barna Kristian, Olaf og Jenny frem til sin død i 1947. Han hadde bygd seg et fint hus som jeg fikk se. Det var godt å endelig føle at jeg kjenner oldefar litt.

Og bilde har jeg fått. Brudebildet skal være av Torkel og Bolette. Det ble funnet i 2019 inne i veggen i huset hans under oppussing. Jeg har også fått bilde av de tre barna hans. Noe som er morsomt er at min far er veldig lik en av onklene sine, altså oldefar Torkels sønn.

Letingen tok sin tid, med mange feilspor underveis, men det ble mulig å nå målet selv om det var vanskelig på grunn av feilskriving i kirkeboka og farmors ønske om at dette skulle forbli glemt.

Farmor Hansine, som vokste opp hos sine beste-foreldre og følte seg litt alene i verden i sine 90 år, hadde altså hele fire halvsøsken og en far på Nøtterøy – familie-gåten er dermed løst etter nærmere 40 år.

HVA MED OLDEMOR?

Men farmor hadde jo en «hemmelighet» til, for hvordan var livet til oldemor Karen? Farmor vokste som nevnt opp hos sine besteforeldre på Lindviksmoen i Fåvang sammen med andre pleiebarn og legdslemmer (fattige), ettersom moren hadde reist til Amerika.

Farmor hadde bare et bilde av moren sin. Denne historien måtte jeg finne ut mer om. Når dro hun? Og hvor?

3

FOTO: PRIVAT

4

FOTO: PRIVAT

TEMA HISTORIENS SKYGGESIDE

- ❶ Dokumenterer oldemor Karens reise via England og Canada til USA.
- ❷ Oldemor Karen Nielsdatter Lindviksmoen. Bildet skal være tatt på Vinstra før hun reiste utenlands.
- ❸ Oldefar Torkel Amundsen. Han giftet seg i 1899 med Bolette.
- ❹ Oldefars tre barn med kona Bolette – farmors halvsøsken som hun aldri fikk vite om.

BODDE I NABOBYGDA

Etter mange år fant jeg ut at oldemor ikke hadde reist til Amerika før i 1910, året da min bestemor ble konfirmert. Men det var i alle fall sant at hun hadde dratt til USA. Dette fikk jeg bekreftet da boken *Utvandringen til Amerika frå Ringeby* av Einar Hovdhaugen kom i 2005. Visste ikke min bestemor dette? Eller var det bedre å leve med hennes forklaring om at «mor var i Amerika» enn at hun egentlig bodde i nabobygda?

Hvorfor vokste ikke farmor da opp sammen med moren sin? Svaret kan kanskje forklares med arbeidsforholdene den gang. I folketellingen for 1900 er oldemor Karen stuepike på Hunder pensjonat i Øyer. Det var antagelig lange arbeidsdager, for først i 1917 kom de første reguleringsene av arbeidstiden – ti timers arbeidsdag og 57 timer i uken. Det er jo et stykke vei fra Øyer til Fåvang, så det var nok ikke så ofte kontakt.

36 år gammel forlot altså oldemor alt og dro ut i verden. Hadde hun drømt om dette tro? Eller dro hun, som så mange andre, fordi det var den eneste utveien? Da hun sto på Myre stasjon for å ta toget til Kristiania (Oslo), visste hun nok ikke at hun aldri skulle se igjen familien, hjembygda eller hjemlandet. Jernbanelinjen som førte oldefar Torkel til Fåvang, førte oldemor Karen derifra. Hva tenker en ung kvinne som skal ut på en så lang reise ut i det ukjente? Bøker og filmer kan gi oss en idé om det, men vi har ingen brev fra henne som forteller oss noe.

REISEN UT I VERDEN

Hvordan kom hun seg av gårde? Det har jeg fått vite litt om nå i det siste. Hun hadde 90 kroner og en billett. Billett pakken skal ha bestått av billett med dampskip fra Kristiania til Kingstone upon Hull, deretter tog til Liverpool via Leeds. I havna der lå de store amerikabåtene som skulle bringe passasjerene videre mot målet. Denne billetten var betalt av hennes fetter Engebret Gundersen Kampen, som hadde reist over allerede i 1893. Siden jeg ikke har kunnet så mye om å lete etter slektninger i USA, har jeg fått hjelp med disse opplysningene av Ole Jon Moastuen i Ringeby historielag.

9. april 1910 skal oldemor Karen ha gått ombord i SS

Aaro. Hvordan opplevde hun alt dette, hun som hadde vokst opp ved Lågen og med noen småvann oppover mot fjellet? Selv om Karen hadde et bestemt reisemål, var jo dama tøff, og to døgn senere var hun i Hull hvor hun kunne overnatte på emigranthotell. Hun kunne nok ikke språket, men det gikk sikkert bra fordi dette var et fast opplegg for de fleste utvandrerne. Dette fant jeg kilder til da jeg søkte på nettet. Deretter tok hun sikkert toget videre, og i Liverpool lå SS Victoria. 15. april er oldemor fremme i Halifax i Canada, og uken etter krysser hun grensen til USA ved Saint Albans City og dro til Summit i Sør-Dakota der fetteren hadde slått seg ned. Etter dette vet vi i familien nesten ikke noe om hennes videre liv.

GIFTET HUN SEG?

Det eneste jeg har hørt er at hun skal ha flyttet et par ganger og ha bodd i Montevideo i Minnesota, og til slutt i Denver i Colorado. Jeg har dessverre ikke noe skriftlig som bekrefter dette. Faren min mente dessuten at hun skulle ha giftet seg med en mann ved navn Ludvik Lund og at hun ikke fikk barn, men jeg vet ikke hvor han hadde det fra.

Finner ingen med det navnet som kan passe; kanskje han var svensk eller er registrert med et annet navn? En amerikafarer som var tilbake her i gamlelandet, hadde hatt med hilsener fra oldemor Karen, men faren min visste ikke så mye om det, og farmor ville jo ikke fortelle noe.

SLEKTNING I USA

Nå har jeg ved hjelp av Ole Jon Moastuen fått vite at jeg har en fjern slektning i USA. Kelly Gustafson er olderbarnet til Engebret Kampen som betalte billetten for min oldemor. Kelly vil prøve å finne ut noe om min oldemors liv i Amerika, men så langt har jeg ikke fått noen opplysninger. Det er bare å vente i spenning.

Synes likevel at jeg har funnet mange svar i letingen etter bestemor Hansines foreldre. Historien som startet med feilinformasjon og hemmeligholdelse, er langt på vei oppklart. Det bestemor ikke ville fortelle, har jeg funnet svar på. Lurer på hva hun ville ha ment om det.

Oldemor til
Ragnars kone.
Hun fikk barn med
drapsofferet.
Trondhjems
Adresseavis
skrev om
drapet.

Matrosdrapet i Hamburg

Det ble sagt at min kones oldefar omkom i en ulykke på sjøen, men en avisutgave fra 1902 kom med en langt mer brutal forklaring.

■ RAGNAR BJØRGE JOHANSEN

Som de fleste som søker i sin familie, finner vi episoder som enten ergrer eller fasinere en. Jeg har hatt flere slike under min forskning, blant annet en arrestasjon for tyveri fra kongens gruver, men det var fra 1700-tallet. Historien jeg nå skal formidle derimot, er fra nyere tid og gjaldt min kones bestemor, eller nærmere bestemt hennes far.

For rundt 25–30 år siden, i min slektsforsknings spede begynnelse, og etter at jeg i noen år hadde forsket på min familie, begynte jeg å se på min kones side.

GRAVID MED EN SJØMANN

Jeg startet med konas bestemor. Hun var født utenfor ekteskap i 1902, med mor fra det blide Sørlandet og en far som hadde omkommet til sjøs.

Moren var knapt 20 år, igjen i Norge og Kristiania (Oslo), etter at hele hennes familie hadde emigrert til

Nord-Amerika mot slutten av 1800-tallet. Hun hadde nylig kommet alene til hovedstaden da hun traff en sjømann tidlig i 1901, og hadde sikkert behov for litt nærhet.

Sjømannen var i Kristiania med et skip og dro ut igjen så snart skipet var lastet. Etter noen måneder oppdaget hun at hun var gravid. Det sies ikke om hun hadde meddelt barnefaren dette, men det vil man anta.

AVISUTGAVE FRA 1902

Han omkom til sjøs, nevnte jeg innledningsvis – men hvordan? Jo, det ble sagt at sjømannen døde etter et fall ned i en lasteluke. Slike ulykker kunne forekomme til sjøs eller ved havna under lossing og lignende, men jeg kunne tenke meg å få dette bekreftet.

Jeg fikk vite av min svigermor at barnefaren var fra Trondheims-kanten, dermed ble det naturlig å lete i *Trondhjems Adresseavis* via Nasjonalbibliotekets nettsider. Etter å ha lest igjennom diverse utgaver, fant jeg historien i avisen i en utgave fra 1902.

Det som nå kommer frem, er formidlet av skipets kaptein gjennom avisen, men i denne artikkelen benytter jeg fingerte navn. Jeg velger å kalle den trønderske barnefaren, som omkom til sjøs, for «Ole Helgesen».

BRUTALT DRAP

Dødsårsaken viste seg ikke å handle om en ulykke som tidligere omtalt, men et mord! Dette skjedde i Hamburg julen 1901 om bord på dampskipet DS Kong Hjalmar. Foranledningen til mordet var uenighet eller uvennskap mellom to matroser etter diverse krangler over tid.

Kapteinen skriver at på lille julaften rundt kl. 20 om kvelden var hele mannskapet samlet til et julemåltid i messen (spise- og oppholdsrom på skip). Etter maten med

Skipet der drapet
skjedde. FOTO: UKJENT

bevertning trakk samtlige seg tilbake til sine respektive lugarer. Senere mot midnatt oppsto det imidlertid en krangel mellom matroser og fyrbøtere, men dette ble relativt raskt stoppet av kapteinen og styrmannen.

Første juledag skulle hele mannskapet spise middag i messen igjen. Alle deltok bortsett fra to, nemlig matrosene Ole Helgesen og «Halvor Strøm». De var for fulle og var derfor ikke ønsket ved bordet. De ble igjen på lugarene sine etter vitners utsagn.

Og så kom sjokket: Stueren, som hadde ansvar for forpleiningen av mannskapet, gikk en liten runde ved middagens begynnelse, og fant da Helgesen sterkt blødende på gulvet i byssa (kjøkkenet). Kapteinen og styrmannen ble øyeblikkelig tilkalt, og Helgesen ble båret ut på dekket. Styrmannen vasket av ham blodet og det viste seg at det var et stikksår på venstre side på halsen.

Lege og politi kom også raskt på plass. I mellomtiden hadde Helgesen blitt båret til sykelugaren og lagt i ei køye. Han ble behandlet av legen, og senere ført til havnesykehuset. Halvor Strøm ble funnet på fyrbøterens lugar, sovende i køyen, og hadde blod på hender og klær. Ettersom det bare var han og Helgesen som ikke hadde deltatt under middagen, ble derfor Strøm arrestert som mistenkt for ugjerningen.

Morgenen etter fikk skipets offiserer og mannskap vite at Helgesen var død. Den norske konsulen ble kontaktet av kapteinen om hva som hadde skjedd, og forhør ble deretter foretatt av hele mannskapet.

DEN MISTENKTE BLE FRIKJENT

Etter lossing og lasting forlot skipet Hamburg med kurs for Norge og Trondheim. Mistenkte Halvor Strøm ble derimot værende i Hamburg, men der og da var man ikke sikre på om rettsaken skulle opp i tysk eller norsk rett.

Senere ble det klart at rettsaken skulle foregå i Hamburg, og der ble Strøm frikjent for drapet. Det ble antatt at ugjerningen var utført i selvforsvar, men utover dette står det ikke nevnt på hvilket grunnlag frikjennelsen berodde på.

Kilden jeg sporet opp her var en februarutgave av *Romsdals Tidende* fra 1902.

GIKK BRA MED MOREN OG BARNET

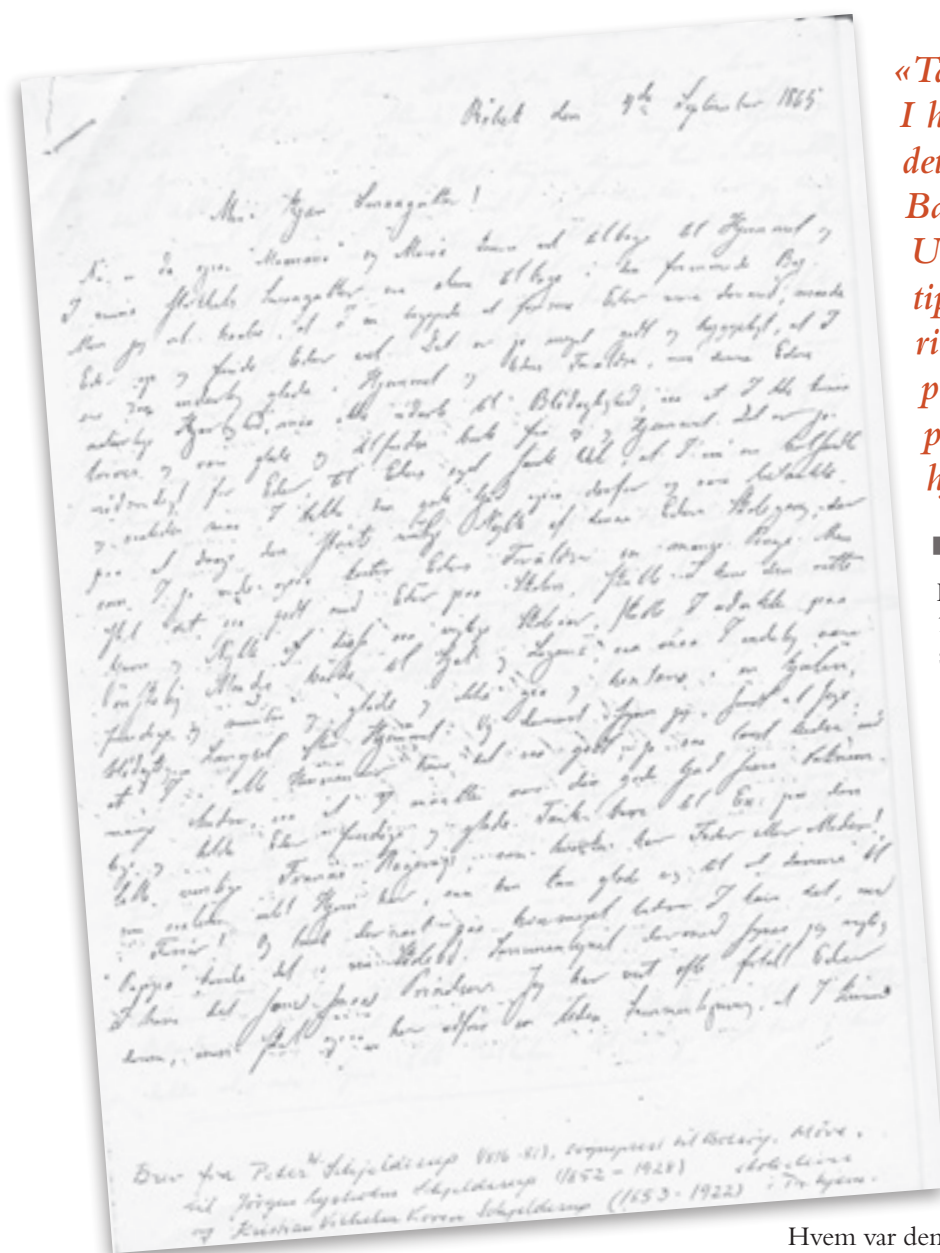
Jeg hadde altså fått bekreftet dødsårsaken til Helgesen, men jeg ønsket også å vite mer om slekten hans. Hvordan kunne jeg finne etterkommere av Helgesen i Trøndelag? Via opplysningen 1881 kom jeg frem til ti personer med samme etternavn og skrev et brev til samtlige.

Etter en tid fikk jeg et positivt svar fra en av etterkommerne. Familien var naturlig nok kjent med hendelsen i Hamburg, men var derimot ikke klar over at han fikk et barn i Kristiania, altså min kones bestemor. Jeg fikk også informasjon om familien Helgesen, blant annet hadde ungkaren Ole vært yngst av åtte søsken. I den forbindelse fikk jeg også vite litt om søsknene hans og deres ektefeller og barn.

Hvordan gikk det så med mor og barn etter drapet? Barnet ble født i januar 1902, mens moren ble i april samme år gift med en skipskammerat av Ole. Etter hvert fikk de flere barn og levde lykkelig i årene fremover.

Tenk, bare gjennom noen søk på avisartikler hos Nasjonalbiblioteket ble en antakelse i min kones familie om en mulig ulykke plutselig forvandlet til et drap, og det beskrevet fra de som var på stedet. Dette er detaljert informasjon man ikke kan spore opp i folketellinger og kirkebøker. Anbefaler alle å gjøre et personsøk på Nasjonalbiblioteket. I likhet med meg, er det helt sikkert andre som vil få seg en overraskelse eller to også. ■

Barneoppdragelse anno 1865

En kopi av det originale brevet som faren Peter Wilhelm Schjelderup skrev til Jørgen og Kristian. FOTO: PRIVAT.

«Tænk paa hvor meget bedre I have det, end 'Pappa' havde det i sin Skoletid. Jeg fik ofte Bank selv for den mindste Ubetydelighed», skrev min tippoldefar i et oppmuntrende brev til sine to unge prestesønner, som gikk på skole langt fra hjemmet.

■ ALF B. GLAD

Hva vet vi om barneoppdragelse for 150 år siden? Hvilke kilder har vi for å se hvordan våre forfedre oppdro sine barn? Er man så heldig å ha bevart skriftlige dokumenter, kan man lære mye av dem. Noen familier har tatt godt vare på gamle brev fra oldeforeldre og tippoldeforeldre, og klarer man å tyde håndskriften er mye vunnet.

Selv arvet jeg en brevsamling etter min mor, som igjen – sammen med en fetter – hadde arvet brevene etter en grandonkel, det vil si at de fikk halvparten hver. Moren min renskrev noen av brevene hun mente var viktige. Blant disse var fire brev fra hennes oldefar, der det ble skrevet til ulike mottakere i slekten – deriblant til to av sønnene hans.

Hvem var denne brevskriveren, og hvorfor skrev han til sønnene sine? Opplysninger om denne grenen av familien finner vi flere steder, deriblant i *Norsk Slektskalender* bind 2, Oslo 1951.

Faren Peter Wilhelm Schjelderup.
FOTO: PRIVAT

Sønner Kristian Vilhelm Koren
Schjelderup. FOTO: PRIVAT

Sønner Jørgen Lysholm Schjelderup.
FOTO: PRIVAT

PRESTEVIRKE

Min tippoldefar Peter Wilhelm Schjelderup ble født 22. august 1816 i Ullensaker, som sønn av Jørgen Grimseth Schjelderup (1789–1857) og Anne Marie Randulf Koren (1794–1827). Han ble cand.theol. i 1838 og var adjunkt ved Trondhjem Katedralskole i årene 1844–53. I 1851 giftet han seg i Trondheim med Dorothea Marie Lysholm (1832–1869), datter av stadshauptmann Jørgen Bernhoft Lysholm og Hedevig Brøcher Krabbe.

Schjelderup ble senere residerende kapellan i Ullensaker (1853–58), samt sogneprest i Bolsøy (1858–68) og Kragerø (1868–73). Han fikk avskjed fra presteembetet i 1873 på grunn av sykdom, 57 år gammel, og døde i Kragerø i 1881.

Hans sønner Jørgen Lysholm Schjelderup (1852–1928) og Kristian Vilhelm Koren Schjelderup (1853–1913) var elever ved Trondhjem Katedralskole fra 1865 til jul 1866, deretter begynte de på Molde Middelskole og Latingymnasium og var elever der fra januar 1866 til september 1868. Jørgen gikk til sjøs og ble senere skipsmegler og nederlandsk viskonsul i Kragerø.

I årene 1869–70 fikk Kristian Vilhelm «privat informasjon» hos cand.theol. Gustav Jensen – en av 1800-tallets mest innflytelsesrike prester, som på denne tiden var lærer i Kragerø. Kristian Vilhelm tok examen artium i 1870 og begynte på teologistudiet i Christiania. Han ble cand.theol. i 1875, senere prest i Moss, Kristiansand og Dypvåg, prost i Oddernes og endte opp som biskop i Kristiansand i 1908. Han døde plutselig under innvielsen av Sviland kapell på Jæren i oktober 1913, noen dager før han ville ha fylt 60 år.

SYNTES SYND PÅ GUTTENE

For prestesønner på 1800-tallet var det ingen vei utenom, de måtte inn til byen for å få skikkelig skolegang. Faren hadde selv vært lærer ved Katedralskolen i Trondheim, og derfor ble guttene sendt dit, til tross for at det fantes en middelskole i Molde.

Det var nok ingen enkel sak for guttene på 12 og 13 år å være såpass langt unna hjemmet i så ung alder, på samme måte som det var tungt for faren. Han var klar over problemene, da han hadde opplevd noe lignende selv. Faren fant det derfor nødvendig å skrive et opp-

muntringsbrev til sønnene, som er datert 4. september 1865. Han var på denne tiden sogneprest i Bolsøy, og familien bodde på Røbekk, som nå ligger i Molde.

«Mine Kjære Smaagutter! Nu er da ogsaa 'Mamma' og Marie komne vel tilbage til Hjemmet og I mine stakkels Smaagutter ere alene tilbage i den fremmede By. Men jeg vil haabe at I nu begynde at forsone Eder mere dermed, mande Eder op og finde Eder vel. Det er jo meget godt og hyggeligt, at I ere saa inderlig glade i Hjemmet og Eders Forældre, men denne Eders naturlige Kjærlighed maa ikke udarte til Blødgjortighed, saa at I ikke kunne trives og være glade og og tilfredse borte fra os og Hjemmet. Det er jo nødvendigt for Eder, til Eders eget sande Vel, at I nu ere bortsendte og saaledes maa I takke den gode Gud ogsaa derfor og være betænkte paa at drage den størst mulige Nytte af denne Eders Skolegang, der som I jo vide ogsaa koster Eders Forældre saa mange Penge.»

Ofte kan det være en trøst at andre har det verre. Han viser etter hvert til Francis Hagerup (1853–1921), den senere fremragende jurist og politiker, som mistet begge sine foreldre før han var ti år. Han var jevn gammel med brødrene Schjelderup og gikk sammen med dem på Katedralskolen i Trondheim.

JULING, LITE MAT OG KULDE

Det sterkeste inntrykket er likevel å lese om hvordan faren selv hadde hatt det som gutt. Den tidens strenge barneoppdragelse var jo – sett med vår tids øyne – rene barnemishandlingen, og ville i dag kunne ha blitt en sak for barnevernet! Farens opplevelser fra barndommen hadde nok barna fått høre om før, men han syntes det var en så viktig del av livet sitt at han ville ta det opp igjen her.

Forholdene han beskriver i brevet fant sted hos onkelen Ahlert Hansen Hysing (1793–1879), som var gift med Caroline Mathilde Koren, søster av Peter Schjelderups mor (søstrenes mor var forfatteren Christiane Koren, kjent som «Moer Koren»). Hysing var rektor ved Laurvig Middelskole, som holdt til i Herregården i Larvik. Rektor hadde sin embetsbolig i øverste etasje her. Peter Schjelderups mor døde da han var 11 år, og han var nok derfor plassert hos tante og onkel Hysing.

«Tænk dernæst paa hvor meget bedre I have det, end 'Pappa' havde det i sin Skoletid. Sammenlignet dermed synes jeg rigtig I have det som smaa Prindser. Allerede 10 Aar gammel maatte

Maleri av rektor
Ahlert Hansen
Hysing, som Peter
fikk juling av.

MALER: UKJENT

«Og saa vil jeg haabe, at I begge er flittige og snille, og skjønt det jo er godt nok, at I have mange Kamerater og Omgangsvener, maa I dog endelig se til, at der ikke bliver for meget Rend og for mange Besøg paa Eders Værelse, at I ikke blive forstyrrede i Læsningen! Til Familien maa I gaa ofte, da de nok Alle gjerne vil se Eder og dette jo ogsaa kan være Eder selv til Hygge og Glæde.»

jeg afsted fra det kjære Hjem og I blev jo hele 2 Aar længere i Hjemmet. Jeg blev holdt meget strengt, hvilket dengang ligesom laa i Tidsaanden, der er nu meget forandret. Jeg havde intet eget Værelse, hvor jeg kunde hygge mig, men maatte med Lectier o.s.v. holde til inde i Dagligstuen, hvilket var meget generende for mig, saa meget mere som onkel Hysing dengang var meget streng, saa jeg var meget bange for ham.»

...

«Jeg fik ofte Bank selv for den mindste Ubetydelighed som til Ex. bare jeg kom et Par Minutter for sent til Middagsbordet. Og saa troede man dengang, at Smaagutter blev dumme, naar de spiste for meget. Jeg fik saaledes den Gang kun to Stykker Smørbrød til Frokost og eet til Mellommad, uagtet jeg gjerne havde spist 3 Gange saa meget. Til Aftens Grød, den ene Aften nykøgt, hvilket endatil gik an, men saa hver anden Aften kald med opkogt Melk, hvilket dengang som nu var mig saa modbydelig, at jeg da i Regelen gik sulten til sengs, naar ikke Tjenestepigerne, som var meget snille og godmodige, forbarmede sig over mig og gav mig et Stykke af deres egen Frokost til næste Dag.»

Det verste var likevel kulden han opplevde på værelset sitt.

«Og saa det Allerværste var, at jeg maatte ligge i et meget afsides Værelse, hvor der aldrig blev lagt i Kakkelloven, selv ikke i den strængeste Kulde, og hvor jeg aldrig fikk Lys ind i de mørke Vinteraftener. Hviken Angst jeg da utstod, naar jeg sent om Aftenen alene maatte passere de lange mørke Gange i den for Spøgeri meget udraabte gamle Herregaard, skal jeg vist aldrig glemme.»

GODE RÅD TIL SØNNENE

Han prøver med dette å vise hvor mye heldigere sønnene er enn det han selv var som ung. Likevel understreker han at «dog tænker jeg endnu med Glæde tilbage paa disse mine Skoledage, som nogle af mine lykkeligste og sorgfrieste Dage».

Videre er faren bekymret for Kristian Vilhelms helse og gir ham noen gode råd om hvordan han skal oppføre seg.

«Maatte nu blot Din Helbred holde ud, min kjære, lille Vilhelm. Det var jo meget trist og haver foruroliget mig meget at Du skulde blive syg saa strax i Begyndelsen. Jeg vil haabe Du nu er brav igjen og i god Tur paa Skolen! Du maa endelig være forsigtig og undertrykke din Lyst til Slikkeri og ikke spise for mange Bær. Ja dette vil jeg paalegge Eder Begge.»

...

BLE EN STOR FAMILIE

Videre i brevet, som er på fire A4-sider, forteller Schjelderup om moren og søsterens hjemreise til Molde og stort og smått fra familielivet ellers. Særlig er det mange fornøyelige historier om hva minstegutten i familien, den treårige Ole Berg, har sagt og gjort – også her er det eksempler på hvordan barn blir oppdratt.

Avslutningsvis forteller presten om hvordan han tilbringer sin fritid, før han runder av med gode ønsker, sin velsignelse og en oppfordring om å skrive hver søndag. Brevet er undertegnet «Eders tro Fader Schjelderup».

Om guttene fulgte farens oppfordring om å skrive hjem hver uke vites ikke. Heller ikke om de fulgte de andre gode rådene han ga dem. Men som nevnt innledningsvis gikk det bra med begge to. De fikk god utdannelse, giftet seg og fikk store familier. De hadde begge ni barn som vokste opp, og sammen med søster Marie og lillebror Ole Bergs etterslekt hadde Fader Schjelderup i alt 30 barnebarn, blant dem brødrene biskop Kristian Schjelderup og psykologiprofessor Harald Schjelderup.

SLET ETTER KONAS DØDSFALL

Etter at Peter Schjelderups kone døde bare 37 år gammel, ble nok livet tungt for ham. Han var i sine senere år sterkt plaget av sykdom, tungsinn og søvnløshet, og strevde i mange år med sin «ulykkelige sykdom». Som han skriver i et senere brev: «Over mig Stakkels hviler der som en tung knusende Byrde, intet synes at kunne lette den for mig.»

Som 57-åring fikk han endelig innvilget førtidspensjon fra sin stilling som sogneprest, og levde de siste åtte årene som pensjonist i Kragerø. Fredrik Hougen, som var en kjent lokalhistoriker, kirkesanger og skolelærer i Kragerø, gir ham godt skussmål i sine erindringer og betegner ham som «en overordentlig begavet predikant».

Det er ingen tvil om at vi får et stort utbytte av å ha håndskrevne dokumenter fra våre forfedre. Slik får vi et detaljert bilde av hvordan de faktisk hadde det på den tiden. Man lærer å kjenne dem enda bedre, noe som er gull verdt for oss slektsforskere.

Jørgen Lysholm Schjelderup med familie i 1902. FOTO: CARL VICTOR LIND / TELEMARKE MUSEUM

Kristian Vilhelm Koren Schjelderup med familie. FOTO: UKJENT.

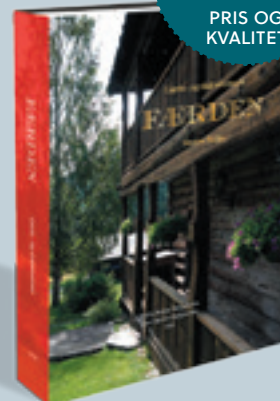

KILDER

- Finne-Grønn, S. H., *Norsk Slektskalender*, bind 2, Oslo 1951, s. 187-192.
- Hougen, E., *Kragerøminner*, s. 610-620.
- Schjelderup P., brev til sønnene, 1865.
- *Studentene fra 1870*, s. 152.

BEST

PÅ SLEKT- OG
HISTORIEBØKER
PRIS OG
KVALITET

LAGE slektsbok?

VI HJELPER DEG FRA MANUS TIL FERDIG BOK

BOKDESIGN

- › Formgivning
- › Design av omslag
- › Bildebehandling

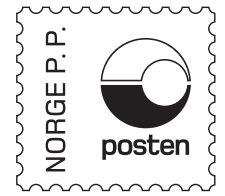
TRYKK

- › Stivbind og mykbind
- › Høy kvalitet
- › Frakt inkludert

**Interface
Media**

www.interfacemedia.no

Returadresse:
Slekt og Data
Øvre Slottsgate 2B
NO-0157 Oslo

Slekt og Datas webinarer

Se opptak av våre inspirerende digitale foredrag! Vi har siden mars 2020 holdt rundt 60 webinarer med ulike temaer, som et alternativ til de fysiske møtene man har hatt tidligere.

Et webinar er et foredrag du kan se på nett, enkelt tilgjengelig på PC, mobil, nettbrett osv. Alle de digitale foredragene ligger alltid tilgjengelig på vår nettside **slektogdata.no**.

Nybegynnertips:

- Tips til deg som er nybegynner
- Kom i gang med slektsforskning
- Gravminnebasen

Digitalarkivet:

- Kildesøk
- Personsøk
- «Nye» døde
- Folketellinger
- Rettsmateriale og tingbøker
- 1920-tellingen
- Søketegn

Nasjonalbiblioteket:

- Lokalhistoriewiki
- Fra pikenavn til gift
- Slik søker du

- Bygdebøker
- Omstreifere i kildene
- Husmenn

Jonny Lyngstad:

- Landskyld, matrikkel og jordeiendom
- Branntakstprotokoller
- Hulmål, vekt og valuta
- Gotisk kurs
- Kilder du ikke visste om
- Kirkebøker og dagregisteret
- Skifter
- Ekstraskatten 1762 og norske soldater i Slesvig-Holstein

DNA:

- Import av DNA-treff inn til Excel
- Matcher for MyHeritage og FTDNA
- GedMatch: Finn ukjent far
- Innføring
- Lær om phasing
- Triangulering

Andre land:

- Slik fant jeg min familie i USA
- USA
- Sverige
- Danmark

Opphavsrett og slektsbøker:

- Opphavsrett for slektsforskere
- Lær å lage slektsbok

Krig og militære:

- Kilder til krigsseilere
- Krigsseilerne og dekorasjoner
- Nordmenn i fangenskap
- Militære ruller
- Dugnad om fangehistorie

Diverse kilder og temaer:

- Fattigprotokoller
- Skoleprotokoller
- Kilder til slekt i Oslo
- Slektsforskerdagen 2020
- Arbeiderbevegelsens arkiv
- Politivesenets arkiver
- Ugifte mødre og leiermål
- Hanseaterdatabasen
- Stortingsarkivet
- På jakt etter nye kilder om 1814
- Klær tidfester gamle bilder
- FamilySearch

slektogdata.no